Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной 21-hээ гарана | № 135 (17258) | 1986 оной июниин 11, среда | Сэн 3 мүн.

ПКК-гай ЗҮБЛӨӨНДЭ ХАБААДАХАНЬ

Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Политическэ зүбшэлэлгын комитедэй ээлжээтэ зүблөөндэ хабаадахаяа совет делегацини гэшүүд Будапешт ошохоёо июниин 10-да Москвахаа мордобо. Хани ёhоной албанай хэрэгээр Венгридэ ерээд байhан КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев делегацине толгойлхо байна.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. И. Рыжков, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Э. А. Шеварднадзе, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй оборонын министр, Советскэ Союзай Маршал С. Л. Соколов делегацини бүридэлдэ ороно.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд Г. А. Алиев, Е. К. Лигачев, В. М. Чебриков, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат Н. В. Талызин болон бусад нүхэд делегацине аэродром дээрэ үдэшэбэ.

ВНР-эй хэрэгүүдые СССР-тэ саг зуура түлөөлхэ этигэмжэтэ Я. Барабаш үдэшэгшэдэй дунда байлсаа.

(ТАСС).

С. ГОРБАЧЕВОЙ ВЕНГРИДЭ ЕРЭЭД БАЙҺАН ТУХАЙ

(ТАСС). Чепе... бүтээлгын завод ... индустриин омо... Тэрэнэй коллектив ...о ба ажалай баян ...уудые гамтайгаар ...бадхажа байдаг. Венгридэ совет ...улхын түлөө тэм...итэйгээр хабаада...hаа ороноо сү...э hүүлээр Эсэгэ ... промышленно...улхын, хүгжөөхын ...э хэhэн байгаа. ...тээн гаргаhан ста...етскэ Союз эгээл ...дажа абадаг юм. ...эбтэ табан жэл...ти үйлэдбэрилэн ...одукцияа манай ...лдалгаяа 10 ша... дээшэлүүлээ hэн. ...анок бүтээгшэдэй ...й адлирхуу пред... ажалшадай хоо...иалис мүрысөөн ...жүүлэгдэжэ бай... XXVII съездын ...абан уялгануудаа ...ллектив амжалта...гэбэ.

...ЦК-гай Генеральна ... М. С. Горбачев Чепелиин станок... ерэhэн байгаа. ...неральна секре...ь, ВСРП-гэй ЦК...рогой гэшүүн, ЦК...рь Ф. Хаваши, ...К-гай Политбюро... гой гэшүүн, партиин Будапештын горкомой нэгэдэхи секретарь К. Грос, партиин XXI райкомой нэгэдэхи секретарь А. Эрнст, заводой партийна организациин ба коллективэй түлөөлэгшэд предприятида тэрэниие угтаа. Хүндэтэ совет айлшандаа хүдэлмэришэд баглаа сэсэгүүдые барюулба.

М. С. Горбачев, Я. Кадар цехүүд соогуур ябажа, мүнөөнэй продукци үйлэдбэрилгын технологитой танилсаhан байна.

Заводой генеральна директор И. Эрдеи предприятиин хүгжэлтэ тухай хөөрэхэдөө, Чепелиин станок бүтээгшэдэй мэргэжэл шадабариин дээшэлhэнэй ашаар тэдэнэй үйлэдбэрилэн гаргаhан продукциин шанар улам дээшэлнэ гэжэ тэмдэглэбэ. Совет-венгер харилсаан, үйлэдбэрилэн гаргаhан продукцияа Совет орондо улам ехээр эльгээлгэ предприятиин ажал ябуулгада ехэ үүргэ дүүргэнэ. Мүнөө үедэ заншалта болоhон продукциинуудhаа гадна, тоото программна жолоодолготой токарна station...

станогуудые, болбосоруулгын түбүүдые гаргадаг болообди. Москвагай С. Орджоникидзиин нэрэмжэтэ станок бүтээлгын предприятитай чепелиинхид зохёохы харилсаа холбоогоо улам үргэдхэжэ байна.

Хаа хаанагүй КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарие үнэн зүрхэнhөө хани халуунаар угтаhан байгаа. Станок бүтээгшэдтэй хөөрэлдэхэдөө эрдэм-техникын дэбжэлтын туйлалтануудые нэбтэрүүлгээр, үйлэдбэриин эмхидхэлээр, предприятиин соведэй ажал ябуулгаар hонирхоhон, аха дүү оронуудай хүдэлмэришэдэй, инженернүүдэй болон эрдэмтэдэй зохёохы харилсаа холбоое саашадань хүгжөөхэ шухала гэжэ онсолон зааhан байха юм.

М. С. Горбачев предприятиин «Эб найрамдал» гэжэ нэрэтэй түрүү бригадануудай үдэр үдэрэй тэмдэглэл соо иимэ бэшэг хэбэ:

«ВСРП-гэй XIII болон КПСС-эй XXVII съезднүүдэй хүндэлэлдэ ажалша коллективүүдэй дунда дэлгэрhэн мүрысөөндэ үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаhан «Эб найрамдал» гэжэ бригадые халуунаар амаршалнаб.

Танай бригадын ажал ябуулга шэнэ общественые байгуулгада эгээл мүнөөнэй, хүсэн түгэс техникэ, эрдэм ухаанай туйлалтануудые, зохёохы ажалай хүсые табиха гэhэн түрүүшын ээлжээнэй шухала удхатай шанартай зорилгые бодотоор бэелүүлгэтэй танай бригадын ажал ябуулга ниягта холбоотой байна. Энэ хадаа социализмын хараа бодолые бэхижүүлхэ, манай оронуудай арадуудта бүри ажана hайн байдал хангаха гол харгы зам болоно.

Бригадын нэрэ бүхы ажалша хүнүүдэй хүсэл эрмэлзэлые элирхэйлэн харуулна. Манай түби дэлхэй дээрэ эб найрамдалые, арадуудай аюулгүй байдалые хангахын тула аха дүү социалис оронуудтай хамтэ Советскэ Союз хүсэлэл оролдолгонуудаа гамнахагүй юм.

Бригадын гэшүүдтэ, заводой коллективтэ, революционно ёhо заншалнуудаараа алдаршаhан «Улаан Чепелиин» бүхы ажалшадта социалис Венгриин hалбаран хүгжэхын аша туhада элүүр энхэ зол жаргалтай ябахыень, шэнэ ехэ амжалтануудые туйлахыень хүсэнэб».

Заводто эмхидхэгдэhэн выставкэтэй М. С. Горбачев танилсаба. ВНР-эй промышленностиин министр Л. Капойи энэ выставкэ тухай тодорхойгоор хөөрэжэ үгэбэ.

Заводые хаража танилсаhанайнь hүүлээр совет-венгер хани барисаанай митинг болобо. Экономическа таhагые хүтэлбэрилэгшэ Ж. Бараз болон слесарь-хабсаргагша А. Шимончик предприятиин хүдэлмэришэд болон мэргэжэлтэдэй зүгhөө совет айлшанаа амаршалаа.

Нүхэд М. С. Горбачев, Я. Кадар митинг дээрэ үгэ хэлэбэ. Тэдэнэй хэлэhэн үгэнүүд ехэ анхаралтайгаар шагнагдажа, удаан үргэлжэлhэн альга ташалгаар нэгэнтэ бэшэ угтагдаhан байгаа.

М. С. ГОРБАЧЕВОЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Хүндэмүүшэ халуунаар угтажа байhанайтнай түлөө үнэн зүрхэнhөө баяр баясхалан хүргэнэб. Манай орон тухай, совет-венгер хани барисаан тухай эндэ хэлэгдэhэн hайн hайхан үгэнүүдэй түлөө танда, хүндэтэ нүхэр Кадар, Венгриин бүхы ханинартаа зүрхэ сэдьхэлhээ баяр хүргэнэб.

Би Будапештдэ түрүүшынхеэ ерээд байна бэшэб. Оронтнай hайнаар, ажалай эршэ дэлисэтэйгээр ажаhууна гэжэ хэлэхэ эрхэ танай үзэсхэлэн hайхан ниислэл хототой шэнэ уулзалга, заводтой танилсалга үндэhэ баримта олгобо. Эндэ танайда, Чепельдэ, совет ажалша коллективүүдтэ болодог уулзалгануудhаа намда танил дүтэ болоhон оршон байдалые, гансал предприятиингаа бэшэ, харин оронойнгоо ажал хэрэгүүдээр hонирхожо байhыень элеэр мэдэрнэш.

Үсэгэлдэр нүхэр Кадартай удха түгэлдэр хөөрэлдөө хээhэмди. Дэлхэй дээрэ боложо байhан эрид хубилалтанууд тухай, дэлхэйн социализмын зорилгонууд тухай, манай партинуудай съезднүүдэй табиhан зорилгонуудай Венгридэ, Советскэ Союзда ямараар шиидхэгдэжэ байhан тухай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэбэбди. Венгридэ, Советскэ Союзда бэелүүлэгдэжэ байhан эдэ зорилгонуудай удха эли: мүнөө үе сагай эрилтын үндэhөөр бүри hайнаар, бүри ашаг үрэ ехэтэйгээр хүдэлхэ.

Үе саг таанадташье, бидэнэртэшье, мүн бусад аха дүү оронуудташье ондоо харгы зам үгэнэгүйл. Тэрэ зохёохы ёhоор бэдэрэлтэ хэхэ шэнэ түүхэтэ арга боломжонуудые социализмын урда табина. Бидэ байра дээрээ байха, гээгдэхэ эрхэгүйбди. Имагтал алхамаа эршэдхэхэдээ, социализмын асари ехэ нөөсэнүүдые, арга боломжонуудые ажалша хүнэй албанда гүйсэд дүүрэнээр табижа шадаха байнабди. Ушар иимэhээ уласхоорондын оршом соо манай оронуудай, дэлхэйн социализмын байдалые бэхижүүлхэ, тэрэнэй нэрэ хүндые дээшэлүүлхэ үйлэ хэрэгүүдтэ, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө тэмсэлдэ тэрэнэй бэе тээшээ татаhан хүсые, тэрэнэй үүргэ нүлөөе үргэдхэхэ арга олгохо байна.

Энэ хадаа совет обществын социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха талаар шэглүүлэгдэhэн манай партиин зохёон хараалhан стратегиин гол удха, уг зорилго болоно. Энэмнай хэмжээгээрээ, хандасаараа, шиидхэлгын онол аргануудаараа айхабтар ехэ, орёо шухала зорилго болоно гэжэ таанад ойлгоно ха юмта даа. Сэхыень хэлэхэдэ, бидэ имагтал тэрэниие бэелүүлжэ захалаабди, мүнөө дээрээ тон багахан түрүүшын үрэ дүнгүүдые туйлаабди. Ехэ ажал хэрэгүүд урдамнай хүлеэнэ.

Эндэ бүхы юумэн эли тодо гээшэ гү? Юрэдөө, бүхы юумэн эли гэхын аргагүй. Уг зорилго болон хараа шэглэлнай тодорхой. Энэмнай эгээл түрүү техникэ ба технологиие нэбтэрүүлhэнэй үндэhөөр бүхы арадай ажахые эршэдхэхэ гэлэн удхатай. Энэмнай хүтэлбэрилгын бүхы гуримые мүнөөнэй эрилтэнүүдтэ тааруулан хубилгаха, нэгэ газарhаа түсэблэлгые, ажахын тоосоое нарижуулан hайжаруулhанай үндэhөөр ажахы эрхилэлгые зоримгойгоор шэнэлхэ гэhэн удхатай. Эгээл тиимэhээ совет обществын ажабайдалай олон талые шууд сэхээр шэнэлхэ тухай, хүнүүдэй сэдьхэл бодолые гүнзэгыгөөр хубилгаха тухай эндэ хэлэгдэнэ.

Хараа шэглэлнай эли тодо гэжэ үшөө дахин дабтаха байнаб. Тэрэ съездээр, бүхы партяар, арад түмэнөөр hайшаагдаа. Гэбэшье тодорхойлhон хараа шэглэлээ бэелүүлгын тактикые, онол арганүүдые, түхэл шэнжэнүүдые үшөө шэнээр бодомжолжо үзэхэ, манайда, мүн аха дүү оронуудта ажал хэрэгүүдээр шалгагдаhан бүхы юумэндэ түшэглэжэ, тодорхойлхо ёhотойбди.

Үргэн олониитын зохёохы ажал ябуулгые бадаруулhанай, тэдэнэй бэеэ даагаад ажаллаха арга шадабариие улам үргэнөөр хүгжөөhэнэй ашаар лэ амжалта туйлагдаха аргатай байна. Теэд ажалшадта үнэхеэрөөшье түрүү үүргэ олгодог социалис демократиие саашадань нарижуулан hайжаруулангүй, энээниие туйлажа шадахагүй байнабди. Үйлэдбэри дээрэ, общество болон гүрэн дотор бодото эзэнэй үүргые дээшэлүүлхэ шухала.

Бидэнэртэ хурдан түргэн дабшалта, социальна үнэн зүб байдал, демократи, тобшолбол, бодото социализм хэрэгтэй гэжэ ойлгонобди. Энэ хадаа обществые хурдан түргэнөөр хүгжөөлгын гол эшэ үндэhэн, арга нөөсэ болоно гэжэ КПСС тоолодог юм. Иимэ хараа шэглэлые, иимэ хандасые манай хүдэлмэришэд, бүхы ажалшад халуунаар дэмжэдэг, өөhэдынгөө нангин хэрэг гэжэ тоолодог байна.

Социалис хани нэгэдэлтэ оронуудта хурдадхалгын үшөө нэгэ үндэhэ hуури бии. Тэрэниие манай парти мүн лэ бүри гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэхые хараална. Энэ хадаа социалис байгуулалтын дүй дүршэлые халан абалсалга болоно. Танай Венгридэ, бусад социалис оронуудта бэелүүлэгдэжэ байдаг экономическа ба социальна орёо шухала зорилгонуудые шиидхэхэ харгы замуудые бэдэрэлгэдэ КПСС анхаралтайгаар, нэрэ хүндэтэйгөөр хандадаг байна. Бидэ ханинарайнгаа туйлалтануудаар урмашан баясадагбди, манай орондо таараха ашатай туhатай бүхы юумэ халан абахые оролдодогбди. Хэнэйшье урагшагүйдэлгэнүүдhээ, алдуу эндүүнүүдhээ, гүйсэд сарагдаагүй байhыень өөhэдынгөө ажал хэрэгүүдhээ ойлгодог байhамнай элитэ. Гэбэшье бидэнэртэ, коммунистнуудта, туршалгын аша үрэтэй, тэрэнэй үнэн зүб байлгын шиидхэхы эрхэ нүхэсэл бии. Энэ эрхэ нүхэсэл али бүхы талаар — экономическа, политическэ ба оюун ухаан бодолой талаар социализмые бэхижүүлдэг байна.

Социалис оронуудай хоорондохи интернациональна ажал ябуулгые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ, тэрэниие бүри гүнзэгы ехэ, ашаг үрэ ехэтэй болгохо, политическэ ба экономическа харилсаае, тэрэ тоодо СЭВ-эй оршондохи харилсаа холбоое шэнэдхэн хубилгаха тухай эндэ хэлэгдэнэ.

Жэшээнь, совет болон венгер эрдэмтэд, экономистнууд, ажахын ажалшад хамтын предприятинуудай, хоёр ороной фирмэнүүдэй, научна бүлэгүүдэй, лабораторинуудай ажалай эмхидхэл hайжаруулхын түлөө оролдожо байна. Машина бүтээлгын нэрэ хүндэ ехэтэй hалбаринуудта, электронико болон микроэлектроникодо, робототехникэдэ, биотехнологидо ехэ хараа түсэбүүд табигдана.

Энэ зорилго чепелиинхидтэшье хабаатай байгаа ёhотой гэжэ hананаб. Ушарынь гэхэдэ, социализмые тон шэнэ техникэтэй, технологитой бүри хурдан түргэнөөр, үндэhэ баримтатайгаар холбохын түлөө тэмсэл танайшье заводой цехүүд соо боложо байна. Мүнөө энэмнай аха дүү партинуудай, арадуудай ба гүрэнүүдэй хоорондоо харилсаа холбоо тогтоолгын газар болоно. Бусад олон мянган хүдэлмэришэнэй коллективүүдэй ажалдал адли, танайшье ажал хэрэг СЭВ-эй оронуудай эрдэм-техникын дэбжэлтын комплексно программые бэелүүлгэдэ ниилэн ороно бшуу.

Нүхэдүүд, эндэ боложо байhан уулзалга дээрэ уласхоорондын байдалые үйлэ хэрэгүүдые тойрон гаража шадахагүй байhыемни таанад ойлгоно ёhотойт. Гадаадын политика гансал дипломадуудай хэрэг бэшэ болоhоор үнихэнэй.

[Эхин. Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта].

Я. КАДАРАЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

...дэтэ нүхэдүүд!

...оциалис хүдэлмэ...иин Централь... зүгhөө, өөрын... зүгhөө Чепелиин ...элгын заводой ...венгер-совет хани манай митингдэ ...шадые амаршал... дамжуулан, Венг...эришэн ангиие, ...ажалшадые амар...

...Союзай Коммунис ...ральна Комите... секретарь Ми...зич Горбачевой, ...гай уралые хү... Венгридэ хани байhан, эндэ, мамүнөө байhан ушабидэндэ онсо ехэ ...итическэ шухала ...олоно гээшэ. Таа...элээр, манай хүн...шаниие, манай ...эрые — М. С. ...эрэнэй хани нү...ие үдэшэжэ ябаа бүхы ханинарые ...э амаршалхе ду...дэнээр дамжуу...ескэ фашизмын манай ороние ...оветскэ Союзые, ...халантайшье, хү...е үедэ хододоо үнэн сэхэ, ходо...үргэхөөр бэлэн байдаг, Венгриин хани болохо аха дүү совет арадые бидэ амаршалнабди.

Эрхим хүндэтэ нүхэдүүд! Үнгэрэгшэ үдэр бидэ нүхэр М. С. Горбачевтой ажалаа хэжэ үнгэргөөбди. Бидэ манай оронуудта социалис байгуулалтын ябаса тухай бэе бэедээ мэдээсэhэн, хоёр талын харилсаануудые, совет-венгриин харилсаа холбоое саашадань хүгжөөхэ арга боломжонуудые хаража үзэhэн, уласхоорондын байдалай шухалын шухала асуудалнуудаар hанал бодолоо али болохоор андалдаhан байнабди.

Манай нэгэдэл бата бэхи, эбдэршэгүй гэжэ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ дахинаа батадхагдаба. Юуб гэхэдэ, марксизм-ленинизмын юрэнхы гол ёhонуудай, хоёр оронуудай шухала аша туhануудай болон саашанхи уг зорилгонуудай нэгэн ниитэ байhанай үндэhөөр социалис байгуулалтын ба уласхоорондын байдалай асуудалнуудые сэгнэхэдээ, ВСРП болон КПСС нэгэн hаналтай байна. Венгер-совет хоёр талын харилсаа холбоое бүхы талаарнь хүгжөөлгые үргэлжэлүүлхэ ба тэрэниие бүри үндэр хэм хэмжээндэ гаргаха, харин уласхоорондын асуудалнуудаар — нэгэн адли уг зорилгонуудаа туйлахын, харилсаануудаа hайжаруулхын, бата бэхи эб найрамдалай түлөө, хүн зониие олоор хюдаха буу зэбсэггүй, ерээдүйн хүн түрэлтэнэй аюулгүй байдалай түлөө хамтаараа тэмсэхэ талаар эрид шиидэнги байлгань баhал нэгэн ниитэ байха юм.

Эрхим хүндэтэ нүхэдүүд! Венгридэ социалис байгуулалтын ябаса тухай хөөрэхэдөө, би нүхэр М. С. Горбачевто дүүрэн мэдээсэл үгэhэн, манай орон дотор мүнөө үедэ орёо бэрхэшээлнүүд бии, тэдэмнай нилээд ехэ байна гэжэ, социалис байгуулалтын үедэ бидэ үшөөл олон орёо бэрхэшээлнүүдые дабажа гараха ёhотойбди гэжэ нюуса нөөсэгүйгөөр хөөрэжэ үгэhэн байнаб. Гэхэтэй хамта мүнөөнэй байдалые бодотоор сэгнэхэдээ, сүлөөлгэhөө хойшо болон 1956 онhоо хойшо үнгэрhэн хэдэн арбаад жэл соо манай арад партиин хүтэлбэри доро үйлэдбэриин hалбаринуудта, ажаhуудалай эрхэ байдалые hайжаруулгада, соёлой хэм хэмжээе дээшэлүүлгэдэ түүхын ехэшье, арсашагүйшье үрэ дүнгүүдые туйлаа гэжэ онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Манай мүнөөнэй эрхэ байдалые арадай засаг тогтоолгын, социалис гурим байгуулгын урда тээхи байдалтай жэшээлжэ яашье болохоор бэшэ бшуу.

Энэ үе соо шэнэ Венгри мүндэлөө гэhэн тобшолол бүрин эрхэтэйгээр бидэ хэжэ шадаха байнабди.

Хүдэлмэришэн анги, хамтын ажалтай таряашад, интеллигенци, бүхы венгер арадай олонхинь ВСРП-гэй политикые ойлгодог, дэмжэдэг гэжэ бидэ мүн лэ бата найдамтайгаар манай ханинарта хэлэжэ шадаха байнабди. ВСРП-гэй политикын уг зорилго гэхэдэ, социализмын үрэ дүнгүүд ба туйлалтануудые аршалан хамгаалха, арьбадхаха, хүгжэлтэ түгэс социалис общество тогтоохо зорилго мүн болоно. Энэ замаар дабшахадаа, нэн түрүүн венгер арадта эб найрамдал ба аюулгүй байдал, hайн hайхан ажабайдал ба hалбаран хүгжэлгэ хангаха гэжэ бидэ оролдонобди.

Энээниие туйлаха зам гэхэдэ, нэн түрүүн үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые, өөhэдынгөө арга боломжонуудые эрхим hайнаар хэрэглэхэ ябадал болоно гэжэ бидэ мэдэнэбди. Бидэ үйлэдбэриеэ бүри ашаг үрэтэйгөөр хүгжөөхэ, социалис байгуулалтын булюу hайн талануудта түшэглэн, hайнаар хүдэлхэ ёhотойбди. Эгээл түрүү техникын үндэhэн дээрэ үйлэдбэриин ургахын тула, зориг-

[Эхин. Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта].

ВСРП-гэй ЦК-да УУЛЗАЛГА БОЛОБО

БУДАПЕШТ. (ТАСС). М. С. Горбачев Я. Кадартай, Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин бусад хүтэлбэрилэгшэдтэй июниин 9-дэ уулзаба. ВСРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд, ВСРП-гэй ЦКК-гай түрүүлэгшэ, ВСРП-гэй ЦК-гай секретарьнар уулзалгада хабаадаа. КПСС-эй ЦК-гай секретарь В. А. Медведев болон бусад совет нүхэдүүд эндэ байлсаа.

КПСС-эй XXVII съездын, ВСРП-гэй XIII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ гол шухала асуудалнуудаар нүхэд ёhоной хөөрэлдөөн болобо. Совет-венгриин харилсаае гүнзэгырүүлэн хүгжөөлгын хараа түсэбүүдтэ түбхын түрүүлэн ехэ анхарал хандуулагдаhан байгаа.

Социалис байгуулалтын бүхы асуудалнуудаар хоорондохи харилсаа холбоогоо нарижуулан hайжаруулхые, партинууд ба гүрэнүүд хоорондын холбооной удха шанарые нарижуулхые, экономическа, эрдэм-техникын ба соёлой харилсаае дээшэлүүлгэдэ, тэрэнэй шэнэ түрүү түхэл янзануудые нэбтэрүүлгэдэ али болохоор нүлөөлхые шиидэнги байhанаа КПСС, ВСРП мэдүүлнэ гэжэ тэмдэглэгдээ.

Эб найрамдалые, уласхоорондын аюулгүй байдалые хангахын, буу зэбсэгүүдые хураахын түлөө тэмсэлдэ аха дүү социалис оронуудай үгэеэ ойлголсоhон хүсэлэл оролдолгонууд ехэ удха шанартай гэжэ хөөрэлдөөнэй үедэ онсолон заагдаhан байна. Эб найрамдалай ба социальна дэбжэлтын шухала нүхэсэл болохо социалис хани нэгэ — харилсаата оронуудай нэгэдэлые, жагсаалые саашадань бэхижүүлхэ хүсэлэнтэй байhанаа хоёр орон мэдүүлбэ.

Уулзалга үнэн зүрхэнэй, хани барисаанай, үгэеэ ойлголсолгын, бата нэгэдэлэй оршон байдалда үнгэрбэ.

Тарбагатайн районой М. Н. Ербановай нэрэмжэтэ совхоз-техникумэй түрүү hаалишад Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Мария Мясникова, Александра болон Наталия Кузьминанууд жэлhээ жэлдэ үнеэн бүриhөө 2500—2700 килограмм хүрэтэр hү hаажа, социалис мүрысөөндэ онсо шалгардаг юм.

Тэдэнэр арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ үнеэн бүриhөө 3000 килограммhаа доошо бэшэ hү hааха хүсэлэнтэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Доодо-Саянтын МТФ-гэй hаалишан Наталия Ильинична Кузьмина.

С. [illegible] фото.

ҮҮСХЭЛШЭДЭЙ УРЯАЕ ДЭМЖЭНЭ

Нажарай намжаа дулаахан hарануудта үнеэдэйнгээ hү шэмые горитойхоноор дээшэлүүлхын түлөө республика дотороо үүсхэл гаргаhан Загарайн районой Онохойн совхозой hаалишадай, операторнуудай уряае Хяагтын районой колхоз, совхозуудай коллективүүд hайшаан дэмжэжэ, дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгануудые абана. Районой hаалишад жэлэй эхинhээ хойшо hү ехээр hаана. Тусхайлбал, эдэнэр хахад жэлэй туршада сагаан эдеэ үйлэдбэрилхэ түсэбөө hараар уридшалан дүүргээ юм. Тиихэдэ «Родина» колхоз энэ хугасаа соо 6600 центнер hү бэлэдхэлэй пунктда тушааха даабаряа 76 центнерээр үлүүлэнхэй. Мүн «Пограничный», Алтайн, Ехэ-Нугын совхозууд hү гүрэндэ тушааха зургаан hарынгаа даабари сүм бэелүүлээ.

Бэйгша оной эхинhээ хойшо hүнэй шанар дээшэлүүлхэ талаар горитой алхам хэгдээ. Жэшээлбэл, «Пограничный», Алтайн, Ехэ-Нугын совхозууд hүеэ нэгэдэхи сортын шанартайгаар тушаана.

А. МОЛОНОВ.

ҮДЭР БҮХЭНӨӨ ҮНДЭР УРГАСАДА

АШАЯА ХАРЮУЛХА...

hүүлэй жэлнүүдтэ адууhа малайнгаа ашаг шэмые эрид дээшэлүүлhэнэй ашаар hү, мяха ехээр абажа бэлэдхэхэ түсэбөө урагшатайгаар дүүргэдэг болоhон Үдын совхоз республика дотороо дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ нэгэнтэ бэшэ шалгарhан юм. Тиин иимэ амжалта туйлахын тула совхозой мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд нэн түрүүлэн hүрэг малдаа шэмэ шанартай тэжээл элбэгээр бэлэдхэжэ абахаар шиидээ hэн. Энээнэй удаа бүхы сабшалангынь луговодуудта, хонишодой бригадануудта даалгагдажа, үрэжэлыень hайжаруулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдадаг болоо. Илангаяа hүүлэй жэлнүүдтэ совхозой луговодууд уhалагдадаг сабшалангай ургасые дээшэлүүлхэ талаар горитойхон хүдэлмэри хэнэ. Тодорхойлбол, намартаа, үбhэ хуряалгын дүүрэхэтэй адли hубаг, ханаабуудаа сэбэрлэжэ, хаалта, залуурнуудаа заhабарилхаhаа гадна наг шэбхэ гаргажа тарааhан байна. Сабшалан утэгжүүлхэ хүдэлмэри эндэ үбэлэй hарануудташье үргэлжэлүүлэгдээ. Хабартаа газарай хүрьhэнэй гэдэжэ захалхада луговодууд хүбхэнтэhэн газараа борнойлжо, хальhатаhан хүрьhээ соолоhон байха юм. Мүн үбэлдөө зоогдэжэ обоологдоhон наг шэбхэеэ тараажа, балуураар хүрьhэндэнь нидхэрээ. Муу ногоотой зарим участогуудта хяагай үрэhэ таряа. Сабшалангаа дээгүүрнь hайжаруулха хүдэлмэреэ урид хараалагдаhан түсэбэй ёhоор ябуулhан байна.

— Нёдондо сагай уларилай хэды таарамжагүй байбашье I отделениин М. Лхасарановай хүтэлбэрилдэг звено даалгагдаhан Зүүн-Хасууртайн 250 гектар сабшалангай гектар бүриhөө дунда зэргээр 300 центнер үбhэ сабшажа абаа hэн. Үбhэ ногооной ургаса дээшэлүүлхын тула газартаа эзэн ёhоор хандажа, үрэжэлыень hайжаруулха хүдэлмэреэ таhалгаряагүй ябуулха хэрэгтэй. Газар дээрээ ажал хэжэ байхада ашань хэзээдэшье харюулагдадаг юм гээд, луговодууднай хэлсэгшэ. Энэнь зүб ха,— гэжэ совхозой ахамад агроном Николай Халматов хэлээ бэлэй.

Эдэ үдэрнүүдтэ ажахын сабшалан дээрэ газар уhалха, утэгжүүлхэ хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулагдана. Үнинэй луговодуудай нэгэн М. Лхасаранов Цырен хүбүүнтэеэ горхоной ажамидаралта уhа алдангүй Зүүн-Хасууртайнгаа сабшалан дээгүүр тараажа, хүрьhэндэнь шэнгээнэ. Байгша ондо хабарhаа hая болотор хүйтэн байжа, горхоной уhан ехээр ерээгүй. Луговодуудай мэдүүлhэнэй ёhоор, эндэхи сабшалан лаб хоёр удаа ундалуулагдахаар хараалагдана.

Нэгэдэхи отделениин Зүүн-Хасууртайн сабшалангай добо газар мүнөө бүлүүр станцяар уhалагдана.

Совхозой нүгөөдэхи, гурбадахи отделенидэ луговодууд газараа уhалха хүдэлмэреэ эмхитэйгээр эхилэнхэй үргэлжэлүүлнэ. Үнинэй луговод Ринчин-Доржо Малановай хүтэлбэрилдэг луговодуудай звеногой гэшүүд Борис Бадмаев, Намдак Долгоров гэгшэд сабшалан уhалхаhаа гадна культур-техническэ хүдэлмэри ябуулна. Эндэ намагшажа хүбхэнтэhэн участогуудтань шэмэ шанартай ногооной үрэhэн таригдахаар түсэблэгдэнэ.

Үбэлдөө эндэхи луговодууд хадынгаа горходой эхиндэ тошо мүльhэ хүргэhэн юм. Сабшалан даажа абагшадай мэдүүлhэнэй ёhоор, үбэлдөө хүргэжэ нөөсэлhэн тошо мүльhэниинь газараа гурба дахин уhалхадань арайл хүрэхэгүй ха. Тиимэhээ уhа сасаха түхеэрэлгэнүүдээ, бүлүүр станцинуудаа бүтээсэтэйгээр, hаадгүйгөөр хүдэлгэхэ гэжэ оролдонод.

— Манай газарай үрэжэл бирагүйхэн ааб даа. hайнаар утэгжүүлээгүйдэ ургаса абтахагүй. Энэ жэлэй ургасада 1600 тонно наг шэбхэ гаргагдажа, 500 шахуу минеральна утэгжүүлгэ оруулагдаа. Хабартаа 40 гектарай сабшалангай хүрьhэн соологдожо, 700 гектар хүбхэнтэhэн газар борнойлогдоо. Мүн газарай хүрьhэ дээгүүрнь hайжаруулха талаар мүнөөшье ехэ ажал ябуулагдана,— гэжэ ажахын ахамад агроном Николай Халматов хэлээ hэн.

Совхоздо бүхыдөө 3343 гектар сабшалан бии. Тэрэнэй 1441 гектарынь уhалагдадаг юм. Байгша ондо гектарай дунда зэргээр 14.8 центнер үбhэ хуряажа абахаар түсэблэнэ.

Сабшалангай, тэжээлэй ургамалнуудай ургасые эрид дээшэлүүлхэ зорилготой гоор Хаан-Жаргаланда сөөрэм барягдахаар бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулагдана. Энэ барилгын ашаглалгада тушаагдахада диилэнхи сабшалангынь гурба дахин уhалагдадаг болохо юм.

— Газараймнай хэшэг дундаршагүй даа. Зүгөөр утэгжүүлжэ, уhалжа, hайнаар харууhалжа, хамгаалжа байхадаа ашаяа харюулха ха юм,— гэжэ үнинэй луговод Ринчин-Доржо Маланов тиихэдэ хэлээ hэн.

Вл. ЖИГЖИТОВ.

Хори.

ХАРУУҺАЛАЛГА ЭХИЛЭЭ

Хартаабха ехээр тарижа, тогтууритай баян ургаса хурядаг Баргажанай совхозой хартаабхашад 157 гектарта хартаабха hуулгаа юм. Дүршэлтэй механизатор Владимир Анатольевич Вахрушевай хүтэлбэрилдэг тус звеногой гэшүүд тарилгаяа дүүргэhээр лэ буртаг ногооень усадхахаар хүдэлмэреэ эмхидхэжэ захалба.

Хартаабхашад хабартаа газараа утэгжүүлжэ, уhалхаhаа гадна hайнаар элдүүрилhэн байна. Мүнөө ургасаяа харууhалха тон харюусалгатай хаhа хүрэжэ ерээ ха юм.

Г. РИНЧИНО.

ХОЁРДОХЁО УҺАЛНА

Мухар-Шэбэрэй районой «Забайкалец» совхозой луговодуудай звеногой гэшүүд эдэ үдэрнүүдтэ бүлүүр станцинуудаараа сабшалангаа хоёрдохёо уhалжа дүүргэхэнь. Жэшээлбэл, Елисей Николаевич Калашниковай хүтэлбэрилдэг нэгэдэхи звеногой гэшүүд 200 гектар сабшалан уhалаа. Мүн эдэнэр хүбхэнтэhэн, газараа борнойлжо, хүрьhыень соолохоhоо гадна гурбан километрэй зайда посхоод баряа юм.

Бүхыдөө 6 луговодhоо бүридэhэн хоёрдохи звеное Алексей Васильевич Антонов хүтэлбэрилдэг. Эдэнэр 228 гектарай сабшалан уhалаа. Мүн луговодууд Николай Агафонович Евдокимов, Мелентий Климович Ласточкин гэгшэдэй даажа абаhан 380 гектарай сабшалан баhал хоёрдохёо ундалуулагдаа.

В. ХУДАЕВ.

М. С. ГОРБАЧЕВОЙ ВЕНГРИДЭ ЕРЭЭД БАЙҺАН ТУХАЙ

Я. КАДАРАЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

жол түгэсөөр хүдэлжэ, гурим ба журам сахижа, ажалшадай хүүгүн дээрэ баяжаха һэдэлгэнүүдые эрид болюулжа, хүрдэн түргэнөөр хүгжэхэ арга боломжонуудые байгуулхын тула хүсэл оролдолгоёо зориулха хэрэгтэй.

Манай саашадаа урагшаа дабшалгын бодото программа ВСРП-гэй XIII съездын шиидхэбэринүүд дотор, долоодохи табан жэлэй түсэбүүдэй зорилгонууд дотор найруулан табигданхай. Тэрэниие бэелүүлгэ мүнөө эхилэнхэй. [illegible] хангалтагүй үрэ дүнгүүд харуулагдана. [illegible] Центральна Комитедэй [illegible], партиина бүхы организацинууд, [illegible] правительствонэй ба ажахын эмхи зургаанууд болон бүхы ажалшадай, [illegible] хэрэгтэй [illegible] продукци гаргахаб, бии байгаа хэрэгсэлнүүдээ, хүн зоной эрдэм мэдэсые болон арга шадабарине хэрэглэхэб гэһэн асуудалнуудые шиидхэхэ [illegible] байгаа. Хэрбээ бидэнэй имагтал [illegible] харин улам бүри ехэ нэмэлтэ [illegible] бии болохо байха юм.

Манай мүнөөнэй бүхы бэрхэшээлнүүдые хараада абахада, үшөөл ехэ зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэй байна гэжэ би ойлгоноб. Гэбэшье урдань бидэ зуу дахин ехэ хүндэ хүшэр байдалда байгаашье һаа, партиин, общественэй, арадай хүсэ шадалые нэгэдүүлэн, тэдэнэй шиидхэжэ шададаг, элдэб орёо бэрхэшээлнүүдые дабажа, һайн үрэ дүнгүүдые түйладаг байгаабди гэжэ би мэдэнэб. Мүнөө бидэ нилээд ехэ хүсэтэй гэшэбди. Манай парти, манай арад бүри баян дүй дүршэлтэй ба эрдэм мэдэсэтэй болонхой, урданайхида орходоо, бүри болбосоронги болонхой. Тиимэһээ бүхы юумэн уг зорилгоёо эли тодоор мэдэрэлгэһээ, хүсэл эрмэлзэлһээ, зорилгонуудые шиидхэлгэдэ харюусалгатайгаар хандалгаһаа, богонёор хэлэбэл, — эрхим һайн хүдэлмэриһөө дулдыдаха байна бшуу.

Ороной, областьнуудай, предприятинуудай дунда зэргын үрэ дүнгүүд бүхы юумые элирүүлжэ шэлэгэнүүд. Адли эрхэ байдалда хүдэлжэ байһан коллективүүдэй, хүтэлбэрилэгшэдэй болон ажалша бүхэнэй хүдэлмэридэ ондоо ондоо үрэ дүнгүүд үзэгдэнэ. Тэдэнэй дунда эрхим үрэ дүнгүүдые бодото дээрэ харуулжа байгаа хүнүүд, олониинь — дунда зэргээр, зарим нэгэниинь хангалтагүй, тон муугаар хүдэлдэг байна юм. Энэмнай хүнэй бэлиг шадабариһаа ямар ехэ юумэн дулдыдадаг гэжэ үшөө дахин харуулна.

Юрэдөө, эмхитэй, журамтайгаар ажал хэхэ эрилтэ табидаг хүтэлбэрилэгшэд, мүн һайнаар ажалладаг хүнүүдые моральна болон материальна талаарнь удаа дараалан урмашуулха, [illegible] хүтэлбэрилхэ органуудай ажал ябуулгадаа, нийтын [illegible] хэрэглэхэ саг хүрэжэ ерээ хэ.

Манай бүхы хүсэ шадалые элсүүлэн, [illegible] манай партиин, манай арад ВСРП-гэй XIII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ [illegible] табан жэлэй даабаринууд болон байгша оной түсэбүүд һайнаар дүүргэхын тула хэрэгтэй бүхы юумэ хэжэ шадаха байха гэжэ этигэнэб.

Нүхэдүүд! [illegible] нэбди. Нүхэр М. С. Горбачевой, манай совет ханинарай байхада, тон харюусалгатайгаар иигэжэ хэлэжэ шадаха байнаб: манай хани бүхэн социалис үндэһэ һуури дээрэ бата найдамтайгаар хүгжэжэ байгаа орон гэжэ, харин харилсаа холбооной талаар — найдамтай хэлсээ хэгшэ гэжэ Венгриин Арадай Республикада саашадаашье найдажа шадаха байна.

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Советскэ Союз хадаа хүн түрэлтэнэй һайн һайхан этигэл найдалые эли тодоор харуулһан орон болоно түүхэдэ ороо. Далаад шахуу жэлэй туршада СССР нийтын дэбжэлтэ хүгжэлтын ба амгалан тайбан байдалай шухалын шухала түшэг тулгуури болоно байнхай. Тэрэнэй дүй дүршэлэй ба амжалтануудай социализмын хэрэгтэ, бүхы хүн түрэлтэндэ айхабтар ехэ удха шанартай байһыень тэмдэглэлтэй.

Манай парти болон арад КПСС-эй XXVII съездын хүдэлмэриин хойноһоо ехэ һонирхолтойгоор, дура хүсэлтэйгөөр адаглан хараа, тиимэһээ тэрэнэй шиидхэбэринүүдые амаршална. Ленинэй захяа заабариин ёһоор найруулагдаһан уг зорилгонууд болон эрмэлзэл хүсэлэнүүд хадаа манай түсэбүүдые бэелүүлгэдэ, саашанхи зохёохы ёһоной бэдэрэлгэ болон хүдэлмэридэмнай урмашуулхы ехэ нүлөө үзүүлнэ. Советскэ Союзай эршэ түргэс хүгжэлтын эсэстэ манайшье ажалда бүри тааруу зохид эрхэ байдал байгуулагдаха зэргэтэй гэжэ бидэ этигэнэбди. Хүгжэлтэ түгэс социализмые байгуулалгадаа, нийтын болон экономическа хүгжэлтые хурдадхаха замдаа саашадаа ехэ амжалтануудые түйлахыень бидэ совет арадта хүсэнэбди.

Советскэ Союзтай манай харилсаанууд интернациональна шалгагдамал, ажабайдалаар батадхагдамал гол ёһонуудта, хани барисаанай ба һайн һайхан хүршэ ёһоной нэгэдэлдэ, нийтэ нэгэн аша туһануудта түшэглэдэг юм. Манай холбоонууд бэе бэедээ этигэлгээр, хүндэлэлгэ ба ойлголсолгоор нэбтэрэнхэй. Венгер-совет хани барисаае бэхижүүлгэ, олон талын харилсаа холбооое хүгжөөлгэ хадаа ехэ удха шанартай, түрүүшын ээлжээнэй зорилго болоно гэжэ бидэ саашадаашье тоолодог байхабди.

Эрхим хүндэтэ нүхэдүүд! Үглөөдэр Венгридэ Варшавска Договорой гэшүүн-гүрэнүүдэй Политическэ Зүбшэлэлгын Комитедэй ээлжээтэ зүблөөн хүдэлмэриеэ эхилхэнь. Манай холбоото оронуудай партиина болон гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд уласхоорондын орёо бэрхэшээлтэй, хёмороо зүришэлдөөтэй эрхэ байдалда уулзаханъ гэшэ. 'Женевэдэ' болоһон дээдэ тушаалтадай совет-американ уулзалгын һүүлээр дэлхэй зарим тэды этигэлтэигээр ерээдүйе хүлеэн харадаг байгаа. Теэд империализмын ээрхэг түримхэй хүсэнүүд, зүридөө һүжэрөөхэ американ болон бусад дуратайщуул өөһэдынгөө түсэбүүдһээ бэлээр арсахагүй, саашадаашье түгшүүрилтэ байдал үргэдхэхэ, буу зэбсэг үрдилдэн гаргалгые ехэ болгохо гэжэ тиихэдэшье бидэ тухайлдаг байгаабди, харин энэмнай һүүлэй һаранuудай байдалаар бодото дээрээ батадхагдаа.

Иимэ эрхэ байдалда Советскэ Союзай тэсэмгэй, гүн бодолтой политическэ хараа шугамые бэелүүлжэ байһан ушарые манай парти, правительство, бүхы венгер арад үндэрөөр сэгнэдэг юм. Советскэ Союз ядерна буу зэбсэгүүдые үгы хэхэ, замбуулинай дайдада буу зэбсэг гаргахагүй, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые үрдилдэн бүтээлгые эрид шууд хизаарлаха, бүхы гүрэнүүдтэ таарамжатай, бата найдамтайгаар нүлөөлхэ аюулгүй байдал хангаха гурим байгуулха гэжэ үсэд нэтэрүүгээр, эдэбхи үүсхэлтэйгээр оролдодог гэшэ. Юрын буу зэбсэгүүд болон зэбсэгтэ хүсэнүүдые хорооха талаар совет шэнэ дурадхал хадаа Европодо эб найрамдал ба харилсаа холбоо бэхижүүлхэ хэрэгтэ горитой ехэ хубита боложо шадаха байна. Энээнһээ уламжалан, бусад социалис оронуудтай хамта бидэ Советскэ Союзай дурадхалые эрид шууд, эдэбхи түгэсөөр дэмжэнэбди, энэ үүсхэлые бэелүүлгэдэ хабааданабди.

Политическэ Зүбшэлэлгын Комитедэй зүблөөн тухай хэлэхэнь үшөөл эртэ ха. Эли тодоор нэгэл юумэн тухай хэлэхэм: Варшавска Договорой гүрэнүүд эб найрамдал аршалан хамгаалха тушаа дахинаа мэдүүлхэ, нийтын элдэб байгуулалтай гүрэнүүдэй амгалан тайбанаар зэргэ оршон ажаһуулгын түлөө эрид шууд үгээ үгэхэ байха. Түби дэлхэй дээрэ хүн бүхэнэй эрхэ сүлөөтэйгөөр ажаһуухые, аюулгүй байдалтайбди гэжэ өөрыгөө мэдэрхые, олон талын харилсаа холбооной бата бэхи үндэһэ һуури дээрэ амгалан тайбан байдалай тогтоогдохые бидэ хүсэнэбди. Өөһэдынгөө союзнигуудтай бүхы юумэеэ зүбшэн, ажал ябуулгаяа эрхилжэ, өөһэдынгөө арга хэрэгсэлнүүд болон боломжонуудые хэрэглэн, Венгри саашадаашье хамтын уг зорилгонуудые түйлалгада туһа хүргэхэ гэжэ оролдодог байха юм. Эб найрамдалай түлөө, хүн түрэлтэнэй аюулгүй байдалай түлөө үсэд шангаа тэмсэл ябуулхаһаа ондоо бүри шухала зорилго мүнөөдэр үгы гэжэ совет ханинартаяа хамта бидэ гүн гүнзэгыгөөр ойлгонобди.

Эрхим хүндэтэ нүхэдүүд, ханинар! Нүхэр М. С. Горбачевой мүнөө манайда ерэлгэ хадаа хоёр арадуудай хани барисаае саашадань бэхижүүлгэдэ туһа хүргэхэ, манай харилсаа холбооо хүгжөөлгэдэ шэнэ түлхисэ болохо байха гэжэ сэдьхэлээ хананганаар үгынгөө түгэсхэлдэ дахин мэдүүлхэ хүсэлтэйб.

Эхэ орондоо бусажа ерэхэдээ, совет коммунистнуудта, агууехэ совет арадта социализм байгуулжа байгаа Венгриин коммунистнуудай, венгер арадай аха дүүгэй амаршалга, Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ ехэ амжалтануудые түйлаха хүсэлэнгүүдые дамжуулхыетнай Танине, хүндэтэ нүхэр М. С. Горбачев, гуйнабди. Совет арадтай нарин нягта нэгэдэлтэйгээр венгер арад манай хамтын харгы замаар, социализмын замаар саашадаа урагшаа дабшаха юм гэжэ тэдэндэ дамжуулыт. [Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга].

тогтоогдохо ёһотой гэжэ бидэ тоолонобди. Хохидоһон хүнүүдтэ түлбэригүй медицинскэ туһаламжа үзүүлхэ, гэр байраар хангаха ба бусад материальна дэмжэлгэ үзүүлхэ тухай уялганууды гүрэнүүд даажа абаха ёһотой. Тиихэдээ шахардуу байдалые һүжэрөөхын, гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаануудта нэгэ нэгэндээ этигэхэгүй ябадал гаргахын тулада аваринуудые хэрэглэхэ али болохо һэдэлгэнүүд ушарха ёһогүй ааб даа.

Ядерна аюулгүй байлгын үшөө нэгэ талань гэбэл, ядерна терроризмые зүбшөөхын аргагүй. США-да болон Баруун Европодо атомна промышленностиин предприятинуудта харата һанаашалгаар хоро хүргэхэ, элшэ хүсөөр элбэгжүүлэгдэһэн бутардаг материалнуудые хулгайлха /жэшээнүүд мэдээжэ. Тиимэһээ ядерна али бүхы терроризмые зайсуулан сараха талаар найдамтай хэмжээнүүдые зохёон хараалха гэшэ тон шухала зорилго болоно.

Атомые, мүн замбуулиниие амгалан ёһоор хэрэглэхын тулада тусгаар хүнүүдэй бэшэ, харин энээндэ хабаатай бүхы гүрэнүүдэй хабаадалгатайгаар уласхоорондын үргэн хуралдаан дээрэ эдэ асуудалнуудые шиидхэхэ талаар бүхы гүрэнүүдэй хүсэлэл оролдолгонуудые элсүүлхэ хэрэгтэй.

Харин энэмнай атомна элшэ хүсэнэй станцинуудта болоһон гэнэ усалһаа бидэнэй хэхэ ёһотой гансахан һургаал бэшэ. Мүнөөнэй хэмжээгээр эгээл бишыхан ядерна бомбын тэһэрэлгын боломоор хойшолонгуудтай Чернобыльдохи авариие сасуулхаар бэшэ ааб даа. Харин дэлхэй дээрэ хэдэн арбаад мянган ядерна һомо хэрэгсэл нөөсэлэгдэнхэй, тэдэнэй туд бүхэниинь, оройдоол нэгэниинь гээд би онсолон тэмдэглэнэб, хүнэй ой ухаанда орошогүй айхабтар ехэ гай тодхор хэхэ аргатай бшуу. Нүхэдүүд, манай ядерна зуун жэл гэшэ бодото дээрээ иимэл даа.

Уласхоорондын хэрэгүүдтэ бидэ ямараар хандана бибди гэбэл, иигэжэ хэлэжэ болохо: ядерна дайн дажар эхилжэ болохогүй, ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые усадхаха хэрэгтэй. Энээниие үндэһэ болгон, ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые гүйсэд дүүрэнээр усадхаха талаар бодото дээрээ түйлагдамаар программа Советскэ Союз найруулһан байгаа. Манай ханинар болон союзнигууд, юумые зүбөөр бододог бүхы хүнүүд тэрэниие дэмжэдэг байна.

Тиимэһээл, нүхэдүүд, ядерна туршалганууд тухай асуудалда бидэ бата хараа шугам баримталдаг гэшэбди. Тэдэниие туршалгые хорибол, хүн зониие олоорнь хюдаха зэбсэг хэрэгсэлнүүдые ехээр нөөсэлхэ замда түрүүшын бата хаалта хэгдэхэ бшуу. Энэ асуудалда гүрэнүүдэй ямараар хандадаг байһанһаань тэдэнэрэй бэелүүлдэг политика шалгагдана. Ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые усадхахые хүсэдэг хүнүүд тэдэнэрые хорихо эрилтэ табидаг. Харин иимэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилхые хүсэгшэд туршалгануудые үргэлжэлүүлхын тула бүхы юумэ хэнэ бшуу.

Советскэ Союзай ядерна туршалгануудаа болюулһан сагһаань хойшо мэнэ жэл болохонь. Энэмнай дайнай амгалан тайбан байдалай асуудалда томоотойгоор, харюусалгатайгаар хандалгын гэршэ жэшээ болоно. Харин США-е абаад үзөө һаатнай, тэндэ ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые туршалгые болюулха тухай оройдоошье бодоногүй. Мүнөөнэй эрхэ байдалда тэрээнгүйгөөр ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые ехэ болгожо, бии байгаа зэбсэгүүдые һайжаруулжа болохогүй гэжэ хэлэдэг. Энэнь зүб, шэнэ туршалга хээгүй һаа, хуушанай буу зэбсэг һайжаруулхагүй, харин шэнэ буу зэбсэг бүтээхэгүй ха юм. Харин бидэ имагтал энээниие хүсэдэг байнабди. Ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдтэ Советскэ Союз эсэс дурадхана. Гансал өөрынгөө талаһаа туршалгануудые хорихо шиидхэбэриингээ болзорые һунаахадаа, амгалан тайбан байдалай аша туһада бидэ зүрхэлһэн байгаабди. Манай жэшээ дагахыень, харин удаань бүгэдэ нийтын, найдамтай хиналта доро ядерна туршалгануудые хэтэ мүнхэдэнь болюулха тухай хэлсэхые Советскэ Союз Холбооото Штадуудта дурадхадаг байна. Вашингтондо хүн түрэлтэнэй хуби заяан тухай бодоногүй, харин хара амяа харана гэшэ аабза. Энэмнай балмад тэнэг, ёһо гуримда харша ба тон аюултай политика мүн!

Эндэ, Будапештдэ үшөө нэгэ юумэн тухай, Европодохи байдал тухай хэлангүй байжа шадахагүйб. Энэмнай ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүд айхабтар ехээр нөөсэлэгдэнхэй, Хүн зоной айхабтар олоороо ажаһуудаг манай түби дайн дажарай һүжэрэн дэбэрхээр эгээл аюултай газар болоод байна. Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ совет ба американ ракетэнүүдһээ Европые сүлөөлхэ зорилготой шэнэ проект Женевэдэхи совет болон американ хүтэлбэрилэгшэдэй хөөрэлдөөндэ бидэ найруулаа һэмди. Энэмнай Европын газарые улаан бурма болгохо аргатай хэдэн зуугаад ядерна һомо хэрэгсэл болоно бшуу. Тиигэжэ Европодо, мүн бүхы дэлхэй дээрэ ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряаха зам зааһан онсо шухала арга боломжо үгтэнхэй гэшэ.

Англида болон Францида ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүд баһал бии гэшэ. Мүнөө дээрээ тэрээн тухай ямаршье хөөрэлдөөн хэгдэнэгүй. Хэрбээ СССР-эй болон США-гай дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүдээ усадхаа гэшэ һаань, Англиин болон Франциин эдэ нөөсэнүүдынь ехэ болгогдохо ёһогүй гэжэ бидэ тоолонобди. Бидэ бусадшье алхамуудые хэхээр бэлэмди. Хэрбээ Лондоной ядерна зэбсэг хэрэсэлнүүдһээ арсаа һаань, СССР тэрэл хэмжээгээрнь өөһэдынгөө ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хорооха юм гээд Лондондо дурадхаһан байнабди.

Энэ асуудалые абаһаар шиидхэхээр бэшэ, тиин байн байн бага багаар шиидхэжэ болохол. Адли тэгшэ аюулгүй байдалай гол ёһонуудта үндэһэлэн, мүн найдамтай хиналта доро ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые шата шатаар ба адли хэмжээгээр хоёр талаһаа хорооохо тухай хэлсэжэ болохо. Англитайшье, мүн Францитайшье Советскэ Союз иимэ хөөрэлдөөнүүдые хэхээр бэлэн.

Ядерна бэшэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые яалтайб гээд бидэнэрһээ асуудаг. Европодо тиимэ зэбсэг хэрэгсэлнүүд баһал ехээр нөөсэлэгдэнхэй, аймшагтай аюул тохёолдуулдаг гэшэ. Европодо — Атлантикаһаа Урал хүрэтэр — юрын буу зэбсэгүүдые горитойгоор хорооохын түлөө манай оронууд оролдодог. Һайнаар бодожо үзэгдэһэн, тусхай болзорто хараалагдаһан иимэ программые үглөөдэр Будапештдэ нээгдэхэеэ байгаа Варшавска Договорой Политическэ Зүбшэлэлгын Комитедэй зүблөөн дээрэ тэдэнэр зүбшэн хэлсэхэ һанаатай.

Нүхэдүүд, орёо хүшэр үе сагта ажаһуунабди. Гэбэшье хүн түрэлтэн хүн шэнгеэр гэхэ гү, али эб найрамдалай болон эрхэ сүлөөгэй эрхэ байдалда ажаһуужа һураха шадалтай гэжэ сэхэ хэлэхэ байнаб. Энээнэй түлөө шангаар, хамтааран тэмсэхэ хэрэгтэй. Гансашье дайн дажар буруушааха бэшэ, харин гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаата ябуулгануудые гүнзэгырүүлхын түлөө, манай түби дэлхэйе, мүн замбуул[ииие] шэнжэлэн ашаглахын түлө[ө] сэхэ хэрэгтэй.

Мэнэ һаяар СССР үшө[ө] [нэ]гэ тон шухала дурадхал [оруулаа]до оруулха юм. Замб[уулиние] «одото дайнай» харин «одото дэлхэйн» шом болгохо гэшэ [...] Уг удхань болоно. Ман[ай] зар дээрэхи хамтын а[...] һада юртэмсэ дэлхэйе [шэн]жэлэн хэрэглэхэ талаар [хүн] түрэлтэн эбтэй, хамтын[...] ганууддаараа урагшаа алхам хэхэ аргатай. Эн[э] гүнзэгы, ехэ хэмжээнэй [про]грамма мүн. Тэрэниие [бэе]лүүлхын тулада ООН-о[й] [хэм]жээгээр замбуулинай бүхэдэлхэйн эмхи бии [бол]гохые бидэ дурадх[ана]. Экэмнай ехэшье, дунда[шье], багашье бүхы [оро]нуудэй аша туһада хар[...] бэлэй. «Интеркосмосто[й]» [соци]алис оронуудай түйлаһа[н] [амжа]лтанууд энээнэй [...] иимэ байхые гэршэлнэ.

Нүхэдүүд! Манай оро[н] социализмын хуби [...] эхинһээ хойшо нягта х[...] той байһыень түүхэ гэ[рэ] харуулна. Россида со[циалис] революциин илан ман[...] венгер хүдэлмэрилэгшэ[д] саг тогтоохо хараа [...] дэһэн байгаа. Венгрии[н] республикын түлөө 19[19] баатар габьяата тэмсэл[...] син газар дээрэ совет [...] баталагдахада баһал [...] хөөрэе туһа нэмэри [...] Тэрэ тэмсэлдэ Чепелин[ай] летаринар баһал хаб[...] һан гэшэ. В. И. Ленин[...] рүүшын үеын совет боло[н] [вен]гер коммунистнууд пр[...] ска ангиин һаналаа нэг[...] үнэн сэхэ байхые бидэн[...] хиһан гэшэ. Манай [...] түйлалтанууд, манай [...]нуудай харилсаанууд[...] байһан бүхы эрхим һай[н] тэй сэнтэй юумые, ко[...] нангин дээдэ зорилгон[...] бодото дээрэнь бэелүү[лэн] най, харин хэрэгтэй б[...] донь, тэдэниие зүрхэ[...] хамгаалхадамнай, һана[...] гэдэлгэ туһалдаг байна.

Хүндэтэ нүхэдүүд! Үн[э]хэнһөө угтаһанайтнай үшөө дахин баяр ба[...] хүргэнэб. Социализм б[...] ха. ВСРП-гэй XIII с[ъездын] шиидхэбэринүүдые бэ[...] талаар амжалтануудые[...] хыетнай таанадта, бүхы [...] арадуудта, хүсэнэб. Та[...] зар дээрэ, Европодо, [...] рэнһээ холо гадуур а[...] тайбан байдал ба ха[...] холбоон оршон манда[...] [Удаан үргэлжэлһэн аль[га та]шалга].

М. С. ГОРБАЧЕВОЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

Энэмнай хүн бүхэндэ, тэрэнэй хуби заяанда, тэрэнэй ажабайдалда хабаатай. Манай үе сагай бодото байдал, ядерна зэбсэгэй үе сагай бодото байдал иимэл байна.

Һара хахадай урда тээ аюул уршаг болобо: Чернобыльскын атомна электростанцида реактор эбдэрһэн байгаа. Хүнүүд үхөө. Энэ аюул усал олон оронуудай хүн зоной зүрхэ сэдь-хэлдэ шаналал гашуудал түрүүлээ. Тохёолдоһон ушарые һамбаашалан, шаналал гашуудалаа мэдүүлһэнэйтнай, һаналаа нэгэдэһэнэйтнай, туһаламжа үзүүлхээр бэлэн байһанайтнай түлөө таанадта, Венгриин эрхэтэдтэ, талархажа байһанаа мэдүүлхые хүсэнэб.

Аюул усалай техническэ ушар шалтагаануудые наринаар мүрдэн шэнжэлжэ байнабди, эдэ бүгэдэнһөө һургаал абанабди, саашадаа иимэ аюул усалнуудта дайрагдахагүйн түлө бүхы юумэ хэнэбди, хэхэшьебди. Бүхы АЭС-үүдтэ — хүдэлжэ байһаншье, баригдажа байгаашье — аюулгүй байдалые хангаха хэмжээнүүдые үргэнөөр абанабди.

Хүн түйлай ехэ хүсэнүүдые хүдэлгэдэг болоо, тэдэниие бахим шангаар хазаарлаха хэрэгтэй гэжэ Чернобыль үшөө дахин һануулба.

Ядерна элшэ хүсэ аюулгүйгөөр хүгжөөхэ уласхоорондын ёһо гурим горитойгоор бэхижүүлхэ талаар СССР-эй тодорхой дурадхалнуудые найруулһан тухай таанад мэдэнэт. Харин бидэ энээниие түйлаха һанаатайбди.

Алмалтатай, гол шухалань гэбэл, бүри найдамтай шэнэ үеын реакторые байгуулха талаар атомна элшэ хүсэнэй түрүү оронуудай харилсаа холбоо МАГАТЭ-гэй хэмжээгээр эмхидхэхэ тухай бодожо үзэхөөр.

Ядерна авариһаа уламжалан үзэгдэдэг материальна болон сэдьхэл бодолой хохидол тухай асуудалые хаража үзэхөөр. Энэ талаар хуули гурим

* * *

РСФСР-эй арадай уран зурааша В. Сибирскиин зурагые М. С. Горбачев КПСС-эй ЦК-гай үмэнэһөө заводой коллективтэ барюулба. В. И. Ленин Венгриин революционер Т. Самуэли хоёрой 1919 оной май һарада Москвагай Улаан талмай дээрэ уулзажа байһан үе энэ зураг дээрэ харуулагдана. Владимир Ильичэй тэрэл оной майн 29-дэ «Правда» газетэдэ толилогдоһон «Венгриин хүдэлмэришэдтэ амар мэндэ» гэһэн гар бэшэгэй буулгабариие тэрэ мүн лэ дамжуулба.

Үнэтэ бэлэг абахадаа, И. Эрдеи М. С. Горбачевто халуун баяр баясхалан хүргөө. Энэ зурагые Чепелиин хүдэлмэришэд венгер-совет хани барисаан мэтээр, хэтын хэтэдэ сахижа ябаха юм гэжэ тэрэ найдуулба. Замбуулинай дайдые «одото амгалан тайбан байдалай газар» болгохо гэжэ М. С. Горбачевой оруулһан дурадхалые социалис Венгриин ажалшад халуунаар дэмжэнэ гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

М. С. Горбачевой заводой ажалшадтай хэһэн үнэн зүрхэнэй уулзалга КПСС-эй ба ВСРП-гэй, аха дүү хоёр ороной арадуудай хоорондохи эбдэршэгүй бата хани барисаае, харилсаа холбооое шэнэ хүсэтэйгөөр гэршэлэн харуулба..

* * *

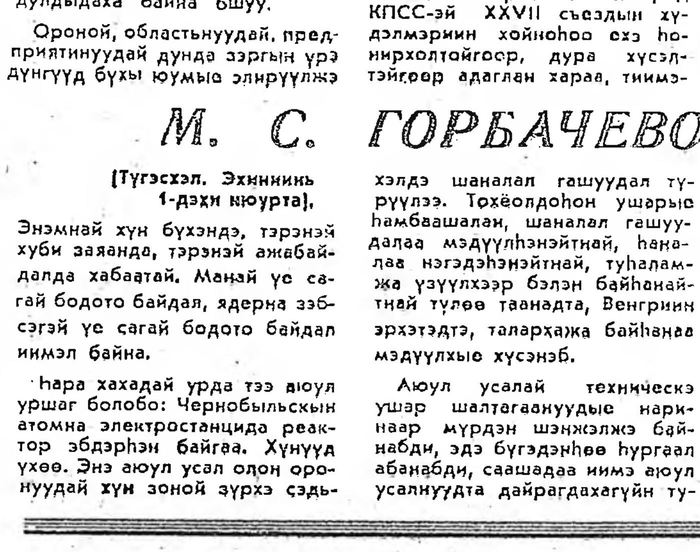
Энэл үдэртөө М. С. Горбачев Венгриин ниислэл хотын түбтэй танилсаба. Үйлсэ гудамжануудаар ябахадань, тэрэниие городой хүн зон халуунаар амаршалһан байна. Будапештын хүн зонтой хани халуунаар хөөрэлдэбэ.

Я. Кадар, Будапештын городской Соведэй түрүүлэгшэ З. Сепвельди, партиин V райкомой нэгэдэхи секретарь И. Сюч, районно Соведэй түрүүлэгшэ Л. Секереш гэгшэд М. С. Горбачевтой хамта ябалсаа.

* * *

Үдэһөө хойшо М. С. Горбачев «Розмаринг» гэжэ хүдөө ажахын кооперативай үндэһэ һуури дээрэ хүдэлдэг «Мериклон» гэжэ биотехнологическа нэгэдэлдэ хүрэбэ. Эрдэм-шэнжэлэлгын, хүдөө ажахын, промышленна ба гадаадын худалдаа наймаанай 18 эмхи нэгэдэлдэ ородог юм.

ВСРП-гэй Пештскэ обкомой нэгэдэхи секретарь Л. Крас-

ВЛАДИМИР. Эндэхи 94-дэхи трестын хүдэлмэрилэгшэд хүдөө нютагуудта хэдэг барилгынгаа хэмжээе жэлһээ жэлдэ үргэдхэнэ. Мэргэжүүлэгдэһэн цехүүд соо гэрэй секцинүүдые уридшалан бүтээгээд, тэрэнээ ашаапан абаашажа, заагдаһан газартань богонихон болзор соо бодхооно. Областиин колхоз, совхозуудта хүдэлжэ байдаг гурбан комплексно бригадын гэшүүд жэл соо 140 гэр ашаглалгада оруулна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 94-дэхи барилгын трестын нэгэ предприятида тусхай блочно таһалганууд бүтээгдэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Совет орон дотор

«РУСЛАНАЙ» ХАРЮУСАЛГАТАЙ РЕЙС

ТАШКЕНТ. «Руслан» гэһэн мантан томо самолёт Харьковһаа юрэ бусын ашаа Дунда Ази һаяхан абаашаа. Киргизидэ баригдажа байгаа Таш-Кумырска ГЭС-тэ тодхогдохо турбинын 80 тонныи мөөрэ тэрэнэй ашаанай кабинада тодхогдоһон байгаа.

Тэрэнэй 6 метр диаметртэй тулань, зөөхэдэ бэрхэтэй юм. Тиин «Русланай» туһаламжаар энэ зорилгонь бэелүүлэгдээ.

Ташкентһээ энэ онсо шухаг ашаан богони хуурай замаар хэрэгтэй газартаа хүргэгдэхэ юм. Тиигэжэ түрүүн хараалагдаһанай ёһоор декабрь һарада бэшэ, харин байгша оной август һарада шэнэ энергоблок ашаглалгада оруулха түсэбөө гидро-барилгашадай бэелүүлгэдэ ехэ туһа хэргэбэ.

СЭВ-эй оронуудай хани нүхэс[элэй ...]

НЭГЭДЭЛЭЙМНАЙ ҮНДЭҺЭ ҺУУР[И]

Социалис экономическа нэгэдэлые бүри үндэр шатада гаргаха, тусхай шэглэлтэйгээр ба үйлэдбэриин хамжалгые хүгжөөхэ уялгатай Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведтэ ородог оронуудай харилсаа холбооое бүхы талаарнь хүгжөөлгэ КПСС-эй ба Совет гүрэнэй ажал ябуулгын программна хараа шэглэл мүн гэжэ тодорхойлогдонхой. Социалис хани нүхэсэлэй бата бэхи байлгаһаа, орон бүхэнэйнь зохёон байгуулхы ажал ябуулгын амжалтануудһаа, тэдэнэй ябуулгануудай хараа шэглэл ба тааруулан зохилдуулагдаһанһаа социализмын капитализмтай мүрысөөнэй ябаса, дэлхэйн соёл болбосоролой ерээдүй горитойгоор дулдыдаха байна гээд КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүд болон онсо шухала документнүүд дотор тэмдэглэгдэнэ.

Социалис хани нүхэсэлэй гүрэнүүд — мүнөө үе сагай асари ехэ хүсэн. СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай дээдэ тушаалтадай Москвада (1984 он) үнгэргэгдэһэн Экономическа зүблөөн дээрэ тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, арадуудай шэн зоригто ажалаар, бэе бэедээ харилсан туһалалсалгын ашаар тэдэнэй экономико, соёл гэгээрэл, элүүрые хамгаалга хүгжөөлгэдэ, нацинуудай адли тэгшэ эрхэ ба хани нүхэсэлэй батажалгада, хүнэй соёл болбосоролой хүгжэн һалбарха хэрэгтэ таатай зохид эрхэ байдал хангалгада айхабтар ехэ амжалтанууд түйлагданхай. Гушан табан жэлэй саана экономическа талаар харилсан туһалалсалгын уласхоорондын анха түрүүшын эмхи—СЭВ байгуулагдаһан гэшэ. Энэ эмхи социально-экономическа ба политическэ ад-

ли байгуулалтатай, үзэл суртаалтай, общественэй хүгжэлтын үндэһэн уг зорилготой аха дүү оронуудые нэгэдүүлһэн байха юм. Мүнөө бүхы дэлхэйн хүн зоной арбанай нэгэнһээ бага хубиин ажаһуудаг СЭВ-эй арбан гүрэндэ дэлхэйн национальна доходой дүрбэнэй нэгэ хуби үйлэдбэрилэгдэнэ. Ондоогоор хэлэбэл, түүхын тон богонихон болзор соо СЭВ-эй оронуудай национальна доход аяар юһэ дахин ехэ болоо. 1950 онһоо 1983 он хүрэтэр промышленна үйлэдбэринь 14 дахинаар ургаа. Һүүлэй 25 жэлэй туршада манай нэгэдэлэй гүрэнүүдэй ажалшад 75 миллион шэнэ байрада орожо, толлоһон байха юм.

Энэ хадаа манай ажаһуудалай һүүлэй үеын гайхамшаг жэшээ боложо, капитализмһаа социализмын үлэмжэ бүлюу һайн байһаниие элирхэйлэн харуулна. Социальна ба национальна адли тэгшэ эрхэ, арадай ажахын комплексые түсэбэй ёһоор хүгжөөлгэ, общественэй нэгэл үзэл бодол, социальна талаар ерээдүйдөө этигэн найдалга, хүнэй байдал һуудалда, тэрэнэй ухаан бодолые бүрилдүүлэн хүгжөөлгэдэ гүрэн түрын зүгһөө анхарал хандуулга — эдэ бүгэдэ социально-экономическа дэбжэлтымнай шэнжэ шанар, хамаг хүгжэлтымнай асари ехэ алхамууд болоно. Гэхэтэй хамта, хэрбээ орон бүхэнэй хара амяа хараад байгаа һаа, хани нүхэсэлэймнай нэгэдэлэй амжалтанууд иимэ ехэ байхагүй һэн гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Ажахын талаар бэе бэедэ туһалалсалгын дүй дүршэл, харилсаа холбоогоо хүгжөөлгэ уласхоорондын социалис ажалай хубаарилда бии байһан ехэ арга боломжонуудые элирүүлэн хэрэглэхэ арга олгоһон байна.

Нэгэдэлэй ябуулгануудые улам гүнзэгырүүлгэ хадаа социализмын оронуудай нэгэдэлэй материальна үндэһэ һуури болоно. Тиимэл хадань табан жэлэй туршада арадай ажахын түсэбүүдые зохилдуулан таараалдуулгада анхарал ехээр хандуулагдана. Тиигэжэ орон бүхэнэй ба хани нэгэдэлэй бүхыдөө тааруу тэнсүүритэйгээр хүгжэхэ ябадал түйлагдаха ёһотой. Түсэбүүдые зохилдуулан таараалдуулга хадаа эрдэм-техникын харилсаа холбооной гол хараа шэглэлые тодорхойлхо, үйлэдбэриин тусхай шэглэлээр мэргэжэлгэ ба хамжалгые үргэдхэхэ, хамтын барилгануудай капитальна хүдэлмэридэ мүнгэ зөөри һомололго ехэдхэхэ арга олгоно. Иимэ хүдэлмэриин үрэ дүнгүүд национальна түсэбүүдые зохёолгын үедэ хараада абтадаг байха юм. 1986 — 1990 онуудта ба 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд дотор экономическа ба социальна хүгжэлтын түсэбүүдые зохилдуулан таараалдуулха хэрэгые гүйсэд дүүрэнээр бэелүүлхэ шухала байһаниинь онсолон тэмдэглэгдэнхэй.

Харилсан туһалалсалгые гүнзэгырүүлгын шэнэ онол арга хадаа нэгэдэлэй хэмжээ ябуулганууды олон талаһаань зүбшэн хараһан түсэбүүдые зохёохо хэрэг болоно. Жэшээнь, энэ табан жэлэй зүбшэгдэһэн түсэбөөр бэе бэедээ үгэлсэхэ тусхай продукциин хэмжээн 21 миллиард түхэриг байхаар хараалагдана.

Харилсаа холбооной удаан болзорой тусхай шэглэлтэй табан программа хадаа алишье талада ашатай туһатай тон шухала хэрэгэй бодото бэелэл болоһон байна. Экономикын гол шухала һалбаринууд болохо электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэ, түлишэ ба түүхэй эд абалга, хүдөө ажахы ба эдеэ хоолой промышленность хүгжөөлгэ, үргэн хэрэглэлэй эд бараанай талаар хэрэглэмжэ хангалгада тусхай шэглэлтэй тэдэ программанууд хамжагша оронуудай хүсэлэл оролдолгые нэгэдүүлнэ. Хүсэ шадалаа иигэжэ элсүүлхэ ябадалай хэды ехэ аша туһатай байһан тухай иимэ нэгэ баримта дурдалтай. СЭВ-эй гэшүүн-оронууд түсэбэй, договорой үндэһэ һуури дээрэ ерээдүйн арга боломжо ехэтэй һалбари—атомна энергетикэдэ хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдые бүтээн гаргалгаар мэргэжэлгэ ба хамжалга хүгжөөнэ. Энээнэй ашаар атомна электростанцинуудай үйлэдбэриин хүсые 1985 оной эхин хүрэтэр 30 миллион киловаттда хүргэхэ арга олдоһон байна. 1990 оной эсэс хүрэтэр 100 миллион киловаттда хүргэгдэхөөр хараалагданхай.

Мүнөө дэлхэйн эрдэм наукын хүсэнэй гурбанай нэгэ хуби СЭВ-эй оронуудта хүртэнэ. Тоо бодолгын электронно «Ряд» түхэлэй машинануудай нэгэдэмэл системэ ба электронно аргаар гагналгын түхеэрэлгэнүүд, интернациональна экипажнуудай замбуулинай дайдаар ниидэлгэ ба зохёохы бусад оло мянган хүдэлмэри хамтын түйлалтануудай нөөсэ баялиг болоно. Эдэ бүгэдэ хадаа социалис хани нэгэдэлэй гүрэнүүдэй экономикые ашаг үрэтэйгөөр хүгжөөлгэдэ эдэбхитэйгээр нүлөөлхэ ёһотой эрдэм-техникын дэбжэлтые түргэдхэлгын үндэһэ һуури ба эхи захань болоно. Тиимэл хадань уласхоорондын ехэ хэмжээнэй документ — Эрдэм-техникын дэбжэлтын 2000 он хүрэтэрхи комплексно программые зохёолгодо онсо анхарал хандуулагдана. Гол шэглэлнүүд дотор харилсан туһалалсалгын комплексно программые бодото дээрэнь бэелүүлгэдэ бидэнэй ямараар хандаха байһан тодорхойлогдонхой гэшэ.

Хара амиа хараһан, эгээл ехээр олзо дохсд абаха, экономическа талаар ядуу байдалтайшуулые хүсэ ехэтэйшүүлэй зонхилгодо оруулха ябадалые түрүүшын ээлжээндэ табидаг капиталис экономическа нэгэдэлтэй сасуулхада, социалис нэгэдэл социально-экономическа ба политическэ хүсэл эрмэлзэлэй тааруу ба нэгэн нийтэ байдалда түшэглэнэ. Имагтал һайн дуранай ёһо гуримуудай, адли тэгшэ эрхэ байдалай, бэе бэеынгээ национальна бэеэ даанхай байдалые хүндэлэлгын үндэһэ һуури дээрэ

ШЭНЭ ...ЬЁЛ ӨӨДЭ

...АБЯАД оной эхинһээ Балдан Ябжановые таниха ...йнаб. Нэгэтэ студент хүн, Уран зохёолшодой ...робоб. Тиихэдэ ахамад уран зохёолшодой номуу... ...шахаһаа бэшэ, нюураарнь хүсэд танихагүй, үетэ... ...шэгшэдые залуушуулай конференци дээрэ хоёр... ...о хараһаа бэшэ, хүгэд танилсажа, гараа бари... ...рэлдөөгүй ябааб.

...Свердловой нэрэмжэтэ, тооһотой үйлсэдэ, нэ... ...ушан модон гэртэ ороходомни, урдаһаамни то... ...тэбхэр тэгшэ бэетэй, гоё хара костюмтай хүн ...элдаба.

...рэшээ болоод, харгы гаргажа үгэбэб. «Энэшни ...олшо гү, али эрдэмтэн хаш даа. Уран зохёолой... ...гэшэ ондоохон байна даа!» гэжэ зосоогоо бо... ...ни долгисон, гарни халуу бусалаад абаба.

... Залуу бэшээшэ Балдан Ябжанов гээшэб... Би ...байнер» гэжэ шүлэгые «Үнэндэ» уншааб. Ехэ ...лнаб. Бишни юушье хэблээдүйб. Нэгэ трагеди ...гэбэ.

...алдан Ябжанов Түнхэнэйнгөө уран зохёолой нэ... ...удтэй намайе танилсуулаа. Һургуулияа дүүргээд, радиодо уран зохёолой редактораар минии хү... ...д байхада, Буряадай гүрэнэй багшанарай дээ... ...а һуража байһан хубхигар сагаан шарайтай за... ...алдан дахуулжа асараад:

Буряадай ерээдүйн солото поэт Лопсон Тапха...

...ряк Борис Сыренов, студентнэр Владимир Ту... ...ир Сыренов гэгшэд Түнхэнэй литературна нэгэ... ...ии болоодхибо. Хожомынь Шагдар Байминовай «Саяанай гантан байһан үе» гэһэн ехэ гоё шүлэг ...дэлжэ, Саяан уулые манда бүри дүтэ болгожо, ...най ямаршье нютагта һайхан хурса, ирагуу уян ...а һэн.

...бидэнэр унтаха нойроо мэдэнгүй, түрэл уран ...амжалтанууд, ерээдүй тухай хоолойнгоо хор... ...дэдэг, арсалдадаг байгаабди.

...Түнхэндэ Буряадай Уран зохёолшодой холбоо... ...зүблөөн болоһон байна.

...мэдээжэ уран зохёолщод Африкан Бальбуров, ...Дондокова, Дондок Улзытуев, Цыден-Жап ...ексей Бадаев, шүүмжэлэгшэ Гунгаа Туденов бо... ...хэд хабаадажа, уран зохёол тухай ехэ хөөрэл... ...Түнхэнэй хүбүүдэй бэшэһэн зохёолнуудые хо... ...ршада зүбшэн хэлсэлгэ болоо һэн.

...ссые мүнгэн медальтайгаар дүүргэһэн Ардан ...Түрүүшын хэшээл» гэжэ түрүүшынгээ рассказые ...үгөө. Мүн Илья Намсараев буршышатар мөн... ...эр соогоо бажууһан түрүүшынгээ шүлэгүүдые ...туевта харуулаа бэлэй.

...Түнхэнэй хүбүүдэй нэгэнииньшье альган дээрээ ...улха номтой болоодүй байгаа, Гэбэшье эндэ нэ... ...ан бүри түрүүнһээ, 1936 онһоо эхитэй гэжэ мэ... ...ан» гэжэ районно газетэдэ «Саяанай Самарҗан» ...зохёолой хуудаһан ходо гарадаг болоҗо, бэлигтэй зохёолнууд уншагшадай анхаралда толилогдожо

...й урда тээ энэ нэгэдэлэй гэшүүд Цыретор Зар... Дугаров, Дондок Будаев, Шагдар Санжиев гэг... ...үгүүлэлнүүд районно газетэдэ толилогдодог ...а. Эдэ поэдүүд республика соогоо мэдээжэ бо... ...юм.

...о хамгаалгын, ами наһаяа үгэһэн эрэлхэг хүбүү... ...ад орон» гэжэ далита дуунай аялгые замхаан... ...эр дээрэ үргэжэ, дуулгата 33 мундаргануудайн... ...үе ганса Буряадтаа бэшэ, бүхы орон соогуураа ...рээхэ олон хүбүүд урган гараа гээшэ ааб даа. ...нэй уран зохёолой нэгэдэлэй табан хүбүүд ...зохёолой холбооной гэшүүд болонхой.

...ад жэлэй турша соо энэ нэгэдэлэй гэшүүдэй ...ран ном гансашье Улаан-Үдэдэ бэшэ, Москвада, ...эблэгдээ. Ардан Ангархаевай хэдэн олон зүжэг ...евай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй драмын ака... ...трай сценэ дээрэ табигдажа, энэ нүхэрнай рес... ...үү драматургнуудай нэгэн болоо. Балдан Ябжа... Тапхаев, Ардан Ангархаев, Илья Намсараев гэг... ...Москвагай элитэ ехэ хэблэлнүүдтэ барлагдажа, ...ншагшадай анхаралые татан, 1978 ондо Улаан... ...РСФСР-эй Уран зохёолшодой холбооной прав... ...тариадай нүүдэл зүблөөн дээрэ үндэр сэгнэлтэ... ...байна. Мүн баһа мэнэ һаяхан Улаан-Үдэдэ бо... ...«Литературная Россия» газетын «түхэреэн сто... ...дээрэ Түнхэнэй уран зохёолой нэгэдэлэй гэ... ...уд баһал һайн талаараа дурдуулба.

...гаан Түнхэн соогоо эхин алхам хээд, СССР-эй ...одой холбооной гэшүүн болоһон, «Саяанай до... ...хэшэг» гэжэ романуудые бэшээд, хурдан һур... ...табижа, хамагта харгы гаргажа үгэһэн, хон... ...лдан Ябжанов, «Алтан үндэгэн», «Саяанай туяа» ...оринуудаа «Современник» хэблэлээр гаргуул... ...дуушье һаа, дааса ехэтэй Лопсон Тапхаев, ман... ...ай мундаргануудтай ана-мана хөөрэлдэдэг Шаг... ...эдир залуу «Суранзан» гэжэ повесть бэшэһэн, ...», «Аршаанда болоһон найр» гэжэ зүжэг та... ...нхэ ногоон хасуури» гэжэ роман хэблүүлһэн ...аев, мүн Владимир Сыренов, Владимир Тулаев, ...ев, Жорж Юбухаев, Элбэг Манзаров, Баатар ...эд бэлиг шадабаряа түрэл арадтаа зорюулжа, зохёолойнгоо түүхэдэ өөр өөрынгөө һуурияе ...орон соогуураа хонгёо хоолойгоо ниилүүлэн байна.

...мэдээжэ уран зохёолшод Эрнст Сафонов, Юрий ...димир Бояринов, болон бусад Түнхэнэй хүбүү... ...удые ород хэлэн дээрэ оршуулжа, арадуудай ...ни барисаанай бэхижэн батажаха хэрэгтэ айхаб... ...хүргэнэ.

...үнхэ Сарьдагай нэрэмжэтэ уран зохёолой нэгэ... ...гдаһаар тэбхэр 50 жэл гүйсэбэ. Энэ ушар ха... ...ряадай бүхы уран зохёолой хүгжэлтын шатадахи ...ндэр болоно.

...эгдэлэй гэшүүдые мүнөө бидэ тон халуунаар ...саашадаа зохёохы ажалдань бүри ехэ амжалта... ...33 мундаргын бооринһоо бэрхэ-бэрхэ хүбүүд, ...ойлдон үшөө гарахыень, барандаа шэнэ орьёл ...ыень үреэнэбди.

...рюусалгатай үе сагта ажаһуужа, ажаллажа бай... ...ёһогүйбди. Шэнэ үе сагта шэнэ зорилгонуудые ...тай хүнүүдые дүрбэн тэгшээр хүмүүжүүлхэ хэ... ...рын үүргэ угаа ехэ. КПСС-эй ЦК-гай Генераль... М. С. Горбачев партиин XXVII съезд дээрэ хэ... ...элидхэл соогоо энээн тухай онсолон хэлээ ...үе сагайнгаа, уран хурса нюдэтэй уншагшадайн... ...лтэдэ харюусамаар, одоо образноор хэлэбэл, ...эг хүрэмөөр номуудые бэшэхэ гээшэ бултанай... ...уялга болоно.

Ц. ГАЛАНОВ,
...адай АССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин гэшүүн, консультант.

ДУРСАЛГА

«ТҮНХЭНЭЙ ХАБАРҺАА» ТҮҮХЭМНАЙ ЭХИЛЭЭ

В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ дунда һургуулиин ба «Улаан туг» гэжэ аймагай газетын дэргэдэ 1936 ондо уран зохёолой кружок эмхидхэгдэһэн юм. Тэрэниие үүсхэн байгуулһан хүн хадаа буряад хэлэнэй, литературын багша Илья Николаевич Мадасон байһан юм. Илья Николаевичнай республика дотороо **Дольён Мадасон** гэжэ нэршэһэн, мэдээжэ поэт болоһон байгаа. Һүүлдэнь томо фольклористнуудай нэгэн болоо һааб даа.

Хорёод һурагшад тэрэ кружокто ябадаг бэлэйбди. Бидэнэй дунда Цыретор Зарбуев тусгаар илгардаг һэн. «Буряад оромнай» гэжэ шүлэг-дуу бэшэжэ, Ц. Зарбуев алдаршаһан байха. Мүнөө тэрэ дуунайнь аялга Буряадай радиогой дохёо болонхой бшуу.

Цыретор үндэр тэгшэ бэетэй, харабтар шарайтай, нүхэдтөө һайнаар хандадаг хүбүүн байгаа. Намһаа хоёр наһаар дүү байһан юм, тиимэһээ аха гэжэ намайе хүндэлхэ. Хуушарһаншье һаа, сэбэрхэн, хара-хүхэ сэмбэ пиджагайнгаа дотор хармаан соо шүлэгүүдэйнгээ дэбтэр хээд ябадаг бэлэй. Аргатайл сагтаа Цыретор хармааһаа дэбтэрээ гаргажа:

— Хүбүүд, шагнагтылши. Нэгэ иимэ юумэ бэшэжэрхёоб,— гээд, баруун гараа тархи дээрээ үргөөд, ордоһотойгоор шүлэгөө тэрэ уншаха.

Нэгэтэ Цыретор Зарбуев манай класста гүйжэ ерэбэ.

— Соном ахай, бишни город ябахам. Театральна техникумдэ һурахаяа,—гээд, намтай баяраа хэлсээд хахасаа бэлэй.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо бидэ уулзаагүйбди. 1946 ондо сэрэгһээ табигдажа ерэхэдээ, минии дүү нүхэр, ургажа ябаһан бэлигтэ поэт Цыретор Дугарович Зарбуев Эхэ ороноо хамгаалан, баатарай үхэлөөр унаа гэжэ дуулаад, сэдьхэлээ уяруулаа һэнби.

Кружогой нүгөө гэшүүд тухай халта дурдабал, иимэ юм. Доржо Манзарханов, Данзан Будаев, Шагдар Санжиев гэгшэд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаад, мэндэ бусажа, дээдэ һургуули дүүргээд, түрэл һайхан Түнхэндөө багшалаа.

Даба Дансорунов, Митаб Цыренжапов, Цыден Зориктуев гэжэ Сэлэнгын хүбүүд тэрэ үедэ манай һургуулида һурадаг байгаа, Тэдэнэр баһал кружогоймнай эдэбхитэй гэшүүд байһан юм. Бидэнэй дунда гансахан басаган — Катя Миронова бии һэн. Катиин бэшэһэн «Хэшээлэй забһарта» гэжэ шүлэг «Түнхэнэй хабар» гэжэ согсолборн соомнай толилогдоо бэлэй.

Кружогой гэшүүд байһан Даша-Нима Машкинов, Доржо Сордохонов, Гомбо Замураев болон бусад нүхэд фашис дайсадтай дайлалдажа, Эхэ ороной түлөө ами наһаа үгөө.

Уран зохёолой кружогой гэшүүд «Түнхэнэй хабар» гэжэ гар бэшэмэл журнал гаргадаг байгаа. Түрүүшымнай хоёр ном районой типографида бар үзэгөөр барлагдажа, олон хэһэгээр гаргагдаад, республикын һургуулинуудта эльгээгдэһэн байна, Тэрэ үедэ аймагай газетын редактор байһан Виктор Ошоров манииие иигэжэ дэмжэдэг байгаа даа.

«Түнхэнэй хабар» гэжэ согсолборинууд соо миниишье «зохёолнууд» толилогдоһон байна, Гэбэшье би техническэ редакторай, уран зураашын үүргые дүүргэдэг һэнби.

Манай кружогой хүтэлбэрилэгшэ байһан Илья Николаевич Мадасониие һайхан үгөөр дурдаха дуран хүрэнэ. Шүлэгүүдые, бишыхан үгүүлэлнүүдые бэшүүлжэ, уран шэмэгтэй ханын һонин гаргуулдаг һэн.

«Дэлгэрмэ ехэ дэлхэй дээгүүр, долгидомо ехэ долгин соогуур долгидожо ябаһан Дольён Мадасон»,—гэжэ 1932 ондо хэблэгдэһэн шүлэгүүдэйнгээ түрүүшын ном соо Илья Николаевич өөр тухайдаа бэшэһэн байдаг. Илья Николаевич имагтал өөрынгөө бэшэ, мүн ородой, совет поэдүүдэй шүлэгүүдые тон һайнаар уншадаг һэн. А. С. Пушкинай «Пророк» гэжэ шүлэгые нюргаар халуу даатар уншаһыень һананаб. Һайн-һайн шүлэгүүдые уншаад, удхыень «задалан», тон һайнаар ойлгуулжа үгэдэг байгаа.

Хэрэнэй дунда һургуулиин бусад багшанартал тон адли, И. Н. Мадасон шабинартаа дуратай хүн байгаа. Жэшээнь, А. М. Петров, В. А, Антон, Г. Ф. Баханов, М. В. Баханов, В. Л, Болдонов, А. А, Бобоева болон бусад олон багшанар оюун ухаанай талаар нүлөөлхэһөө гадна, бидэндэ материальна туһаламжа үзүүлдэг бэлэй.

Тэрэ үеын кружогто ябаһан хүн бүхэнэй зүрхэн соо уран зохёолой хэшээлнүүдэй бадарһан дүлэн мүнөө хүрэтэр унтараагүй. Жэл саг жэгтэй түргөөр үнгэрнэ. Москвада, Улаан-Үдэдэ романуудые, повестьнуудые, шүлэгүүдэй номуудые гаргуулжа байдаг гэшүүдтэй Мүнхэ Сарьдагай нэрэмжэтэ литературна нэгэдэл болотороо урган уран зохёолойнгоо кружогые бидэ мартаагүйбди,

Һайхан домогуудаар, арадай дуунуудаар элбэг хизаарай хүбүүд, басагад дабтагдагшагүй Саяан уулынгаа сагаан мүнгэн орой тээшэ дүүлиһэн бүргэд мэтэ байг лэ!

Үнэхөөрөөшье, табин жэлэйнгээ алтан ойе тэмдэглэжэ байһан мүнөөдэрэй литературна нэгэдэлэйхидэй ээм дээрэ харюусалгатайхан зорилго даалгагдаа. Арадайнгаа ажал хэрэгүүдые магтан дуулаха, партиин XXVII съезд дээрэ хараалагдаһан социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха зорилгые район доторoo бэелүүлэлсэхэ гээшэ һайхан хэрэг. Эндэ хүн бүхэнэй хэхэ юумэн олдохол!

«Түнхэнэй хабарһаа» эхитэй түүхэеэ улам арьбадхан ябагты, хүбүүд, басагад!

С. ДУГАРОВ,
РСФСР-эй ба Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша,
Д. Банзаровай нэрэмжэтэ БГПИ-гэй профессор.

Түнхэнэй уран зохёолой нэгэдэлэй 50 жэлэй ойдо

Уран зохёолой хуудаһан

Түнхэнэй уран зохёолой нэгэдэлэй ээлжээтэ засодани дээрэ (зүүн гарһаа): А. Ангархаев, Ш. Баймннов, Л. Тапхаев, В. Тулаев, Ж. Юбухаев. Залуу поэт Ж. Юбухаев шэнэ шүлэгүүдээ уншажа байна.

Залуу уран зохёолшо Түнхэнэй совхозой директор Владимир Сыренов уншагшадтаяа хөөрэлдэнэ.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фотонууд.

ҺЭШХЭЛЭЙ ОЛЗО

Новеллэ

Нугалаатай, ногообтор хүхэ үнгэтэй мүнгэн урдамни, жиигээд һууһан хүлэйм хоорондо унашаба. Һэб һэбхэн үлеэһэн һэбшээндэ үлеэгдэн, намайе даллад, даллад гээд абана. Багсаахадам — табин түхэриг! Мэдээшэгүйхэн болоод, ула дороо нюужархибаб. Тиигээд дээшээ үлыбэб, Мүнгөө унагааһан хүмни юушье мэдэнэгүй хэбэртэй. Тэрэ нэгэ тэбхэрхэн саарһа барлад, гараа ёолзуулжа байба. Намайе тойроһон зониие баһа шарайшална6. Бултадаа тухагүй. Зариманиинь табагтай шүлсээ халбагаданад. Бэшэниинь үгэ хэлэгшые шэртэнхэйнүүд.

«Табин түхэриг! Аяар табин түхэриг! Юу хэлтэйб?—гэжэ сэдьхэнэб. — Костюм, спортивна, сана.., байза, үшөө юу? Фотоаппарат... али велосипед абалтай гү?..»

— Таанарай һайнаар, үнэн сэхээр ажаллажа, үбһэ ехээр хуряаһанайтнай түлөө совхозоймнай дирекци, партком, профком үнэтэ шан үгэхэ гэжэ шиидээ, — гэжэ мүнгөө унагааһан хүмни үгэлнэ.

«Үнэн сэхэ. Үнэн сэхэ!» Эдэ үгэнүүд зүрхэндэм гэнтэ хадуугдашаба. Абаха гэһэн зөөримни юундэшьеб намда ямаршье баяр асархагүй мэтээр һанагдахадал гэбэ.

«Үгы даа. Тиигэжэ болохогүй. Табин түхэриг шамда эд зөөри болохогүй. Эзэндэнь буса! Зуун түхэригтэй ябанхаар, зуун нүхэртэй яба... Хожом хойшодоо энэ һайешни һанажа ябахал, үгышье һаа, үгы. Харин шн өөрынгөө нэрэ хүндые һана. Нэрээ хухаранхаар, яһаа хухара!» — гэһэн бодолнууд шэхэндэм шэбэнэгдэнэ.

«Үгы, энэшни зузаан хармаантай хүн. Табин түхэригөөр үгырхэгүй. Аба, аба, аба!» — гэжэ, хомхой һанаамни тухирна. Гал уһан хоёрой хоорондоб. Газарта шэнгэхэшье, галда шатахашье аргамгүй.

Тэсэжэ яданаб. Урдамни—минитэ зөөри! Яалтайб, яалтайб, яалтай гээшэб?...

Мүнгэтэй хүлөө бэе тээшээ һэмээхэн татабаб. Үбдэгни гэнтэ һалганашаба. Тойроод байһан үбһэшэдөө дахин шэртэнэб. Гутал дорохинем хэншье мэдэнэгүй хэбэртэй. Хүлөө татанаб, татанаб, татанаб. Хүлэршэбэб. Нюргаарни хүйтэн хүлһэн адхарна.

Тогоошон эхэнэрнай намайе мэдэһэн мэтээр хүл рүүм шэртэжэ эхилбэ. «Энэ мүнгыем нэбтэ харабалтай?—гэжэ шэбшэнэб. — Одоошье баригдабаб, хосорбоб».

— Ай даа, юуншье гээшын саг болооб даа? — гэжэ тэрэ гэмэрнэ, гэгэнэ.

Хамаг досоохимни хуу урбалдашаба. «Хүлөө аба, үргэ гээ һаань, яахабиб?»

— Мүнөөнэймнай залуушуул хайнан гэнэһэн зон бэ? — гэнэ тэрэ. — Ямар үмдэ үмдэнэ гээшэб. Харыг. Эшхэбтэр гээшэнь!

Бултанай нюдэд хүлыем шэртэнэ. Газарай габа руу орохоор намайе бага-сага наадалаад, гоошолоод мартажархиба.

Үнөөхнеэ татаха гэхэдэм, хүлни модон. Унтараад, уни-туни урьяшаба. Яахынишье аргагүй... Байн байһаар шалаамни гарахадал гэбэ. Аалиханаар дүхүүл дүхүүлһээр урдаа асаржархибаб. Табин түхэригни гар дором. Гараал хүргэбэл дүүрээ! Шаршаганаһан сэнгүй саарһан—минии гарта! Тэд минни диилэшэгүй ямаршьеб доторой хүсэн гэнтэ хоёр хүл дээрэм бодхоожорхибо.

— Сэрэн ахай, мүнгөө унагаажархёот, абыт,— гэжэ өөрөөшье мэдэнгүйгөөр мүнгөө һарбайбаб.

Галаар ялалзаһан энэрхы сэдьхэлтэй нюдэд намайе энхэрбэ.

— Ходо иигэжэ, нэрээ һанажа ябаарай, дүүмни,— гээд, Сэрэн ахай тархинем эльбэбэ.

Одоошье тойроод һууһан нүхэдэйнгөө урдаһаа омогтойгоор, сэхээр харабаб.

Балдан ЯБЖАНОВ.

НЭГЭДЭЛЭЙ ТҮҮХЫН УУТАҺАА

Мүнхэ-Сарьдаг

...

Һара, мүнгэн, һара —
Гара дээрэм дахин...
Уужам талаар, хара—
Улина шуурган-һалхин.
Эсэнхэй мориды туун,
Эшхэрнэ, ташуур-
минаа.
Һара гаранагүй...
Намдуун.
Һабана зүрхэм
һулахнаар.
Мүшэдэй абяан доро
Мүнгэн туяа хүлеэнэб.
Харал үүлэд торон,
Халхална...
Һалхин үлеэнэ.
Һара, мүнгэн ханим
Гара дээрэм дахинаа.
Эсэнхэй морндым
танин,
Эшхэрэ ташуур-минаа.
Талам, түрэл талам
Таала, һалхяар, таала.
Үбгэн һарын халхалһан
Үүлэдэй сээжэ заала.

1928 он.

Цыретор Зарбуев

САНААРАА

Саахар сагаан саһые
Санын хурдаар
хээлүүлнэб.
Шуумар шамдуу
шарьюулжа,
Шуурган жабараар
түрүүлнэб.

Нахюу санам хурданхан,
Налуу талаар гүйлгэнэб,
Наһам залуу ульгамхан
Нашан хурдаар эршэлнэб.

Амаралтын үдэр
хүхюу аад,
Аажам талаар сэнгүүлнэ.
Ажалайм эршэ
дорюун аад,
Һанаа зүрхым жаргуулна.

Шэрүүн хүйтэн таалажа,
Шэхэ хасарыем
дааруулна.
Хүсэм улам эбхэржэ,
Харайлгахыем гааруулна.

1940 он.

Лопсон Тапхаев

НЮТАГАА БУСАЛГА

Түбэрнэ, түбэрнэ түмэр ульгам моорнууд.
Жэгдэхэн хуһанууд жэрэлзээд үнгэрнэ.
Түрэһэн нютагни түүдэгээ носоогоод,
Уулынгаа саанаһаа угтажа ерэнэ.

Үндэрхэн гэрнүүдыень
Үндэлзэн харанаб
Ойртохол бүридөө
Омогтой болоноб.

Энээхэн тапаараа эрбээхэй намнаа һэм,
Эрэхэн сэсэгээр инагаа шэдээ һэм.
Эдирхэн наһандам дали намда заяаһан
Эхынгээ буянгые эндэ түрүүн ойлгооб.

Харажал ябанаб,
Һанажал ябанаб.
Хайрата эжыдээ
Бусажал ябанаб,

Түргэлнэ, түргэлнэ зүрхэнэйм сохилсо,
Түргэлнэ шамдаа, түрэл инаг, шамдаа.
Түрэ найраа хамта эдлэжэ жаргаха
Түби дээрэ ори гансахан шамдаа.

Хүлеэгээд байна гүш,
Инагни, намайгаа!
Хүрэжэл ябанаб,
Ерэжэл ябанаб.

«ҮГЫ» ГЭҺЭН ҮНСЭГ ҮГЭ

Онтохон

Нэгэтэ нэгэ үгытэй хүнэй хүбүүн баян хүнтэй уулзаад:

— Би танай басагаар һамга хэхэ гэжэ байнаб. Та юун гэхэ байнат?—гэбэ.

— Һэ, шам шэнги орохо гэргүй, үмдэхэ хубсаһагүй хүндэ минии басаган хадамда гарахагүй байха даа,—гэжэ баян хүн тэрэниие шэрүүн үгөөрөө мунсадаба.

— Боосолдохомнай гү? Мүнөө һүни танай басагые бодхожо абаашахаб. Хэрбээ та боосоогоо алдаа һаа, хахад зөөрнеэ намда үгэхэт. Хэрбээ би алдаа һаа, хахад наһан соогоо танда минин хүдэлхэб,—гэжэ үгытэй хүнэй хүбүүн хэлэбэ. «Басагамни энээнэй үгэдэ орохогүй байха» гэжэ бодоһон баян дуратайнаар боосолдобо. Тиигээд гэртээ ерэжэ, басагандаа иигэжэ захиба:

— Һүни шамда нэгэ хүн ерэхэ. Юумэ һурахадань, хуу «үгы» гээд байгаарай. —гэбэ.

Һүни оройшог болоһон хойно үгытэй хүнэй хүбүүн баянай басаганай унтадаг гэртэ ороод:

— Та минин һамган болохо гүт? — гэжэ асууба.

— Үгы,— гэбэ баянай басаган. Үгытэй хүнэй хүбүүн үшөө олон юумэ һураба, теэд хуул «үгы» гэһэн харюу абахадаа ядаад. сүхэрөөд:

— Та минии һамган болохоёо арсана гүт?—гэжэ асууба.

— Үгы,—гэбэ баянай басаган. Арайшье гэжэ зүбшөөлыень абаһан үгытэй хүнэй хүбүүн баянай басагые бодхожо абаашаба.

Тиигэжэ үгытэй хүнэй сэсэн хүбүүн боосоогоо эдижэ, баянай басагаар һамга хэһэн гэхэ.

В. ТУЛАЕВ.

...ӨӨ ҮЕЫН ПОЭДҮҮДЭЙ ШҮЛЭГҮҮДҺЭЭ

...Баганов

Бүрүүлтэн харагдана.
Уданшьегүй
Уужам огторгойгоор
Урилдаһан мүшэд
Хүсээ долгидтой
Үүр сайтар
Үелжэ наадахаяа,
Хэндэшье мэдэгдээгүй
Хэтэ мүнхынгөө
Таабари дуунуудаа
Дуулалдахаяа,
Улам яларһаар
Гаража ерэнэл даа.
Һүни, үдэр бүри
Һүрөөгөө тууһан
адуушандал,
Амархые мэдэхэгүй
дуушандал,
Налгай сэдьхэлтэ
Байгалайм
Наадажа эсээгүй долгид
Намтай наадахам гэһэндэл,
Хүлэйм хажууда ерэһээр
Һөөргөө мухарин
ошонол даа.
«Баргажан» һэбшээндэ
үлеэлгэн,
Бар мундуу хүсөөр
Байса эрьеэ мүргэн,
Бардам омогоор
һэлгэлдэһээр,
Үе наһан соогоо мүлиһэн
Үесын сагаан шулуунуудаа
Үшөө дахин эльбэһээр
Һөөргөө мухарин
ошонол даа.

Ардан Ангархаев

АРХИМЕДЭЙ ХҮШҮҮРГЭ

1

Адар дэлхэй урбуулха
Архимедэй хүшүүргэ.
Арадтаа бэлигээ зорюулха
Эрдэмтын хүшэр үүргэ.
Һэлмэ доро замхашагүй
Һэргэг ухаан агуу лэ.
Үлгэн дэлхэй урбуулхаб,—
Үгыт заажа тулгуури

2

Татаса, газарай татаса,
Таһараад жэмэс унаа
Гансал Ньютон, гансал
Гайхаад, тэрэниие ябаа.
Замби түбиин июусада
Заха хизаар байхагүй.
Шэнэ жэмэсэй унахада,
Хүнэй ухаан айхагүй.

3

Ажабайдалай интеграл
Абаад үзэнэб сагаарнь
Агуухэ удхыень
Агшан зуура багсаанаб:
Ажал, бэлиг, ухаан,
Арадай һайхан һанаан,
Ерээдүй сагай уряал —
Ажабайдалай интеграл!

Жорж Юбухаев

АЯГА

Элинсэгһээм үлэһэн
Эртын матаар аяга.
Урал, ама халаахагүй,
Унаад тэрэ эбдэрхэгүй.
Голой тунгалаг уһа,
Грузиин набша сай,
Таряаланай орооһо,
Тэршээ үнеэнэй һүмбэй,
Тэрэнэй тоһо үнжэгэ,
Гашуун шаһартай дабһа
Багтааха аягатайб...
Зутараан сайтайб...

Шог ёгто рассказ

ТУРУУНАЙ СЭН

Городой шуулатай үйлсэдэ Будаалайтай мүргэлдэшэн алдабаб. Һургуулиин партаһаа хахасаһан хуушанай нүхэдэй энэ хүлеэгдэзгүй баярые юугээр хэмжэхэбши?

Жэлнүүд Будаалайе хубилгаа. Бүдүүн хоолойнь үгэ хүндэшэг, Дуран сооњ оёгдоһон клеткэтэй һаарал костюмынь нюуртань угаа таарана.

Хоюулан мэндэшэлдээд, баяраа «угаахаяа», дүтын кафе тээшэ шэглэбэбди. Манай аза талаан болоходоо, саана булангда байһан стол сүлөө байба. Хэншье һаалта хэхэгүй.

Эрьехэгүй сагаа диидажа, «улааханиие» ярангүй татанабди. Удангүй архидаашье, зугаадаашье яһала халабибди. Урдамнай хатуу «хара» бии болобо.

— Шимни мүнөө дээрээ ямархан мэргэжэлтэйбши? — гэжэ Будаалай онигор нюдөө бүри уйтаруулна.

— Һая албанһаа ерээб,—гэжэ би тамхи заланаб.

— Хаана байгаабши? — гэжэ Будаалай гараа дээшэ доошонь һабана.

— Сахалинда.

— Хэды соо?—гэжэ нүхэрни табан хургаа арбайлгана. Харюуданнь гурбан хургаа ёдойлгоноб.

— Олтирог... Бүһэдэ хүрэмэ саһан. Далайн шиигтэй һалхин. Баарһамни, нилээхэн шиихантаа ха юмши даа,—гэжэ Будаалай хүндөөр һанаа алдаба.

— Ямар ажалтайбши?—гэжэ, хармаанаа һабардажа, зуруулаа оложо яданаб.

— Би-и? Һанана гүш, һургуулида ябахадаа, үнөөхи гохигорһоо хэды шэнээн зоболон амсаһанаа?—гээжэ тэрэмни үшөө нэгые дараба. —Тэд, өөрынгөө хаба шадалаар, эсэгынгээ хүсөөр тулажа гарааб. Баабаймни ёһотой эрэ бшуу. Совхозой ахамад ветврач! Зунай нэгэ гоё үдэр хоюулан үшөө дүрбэн туруутай город орожо ерээбди. Юун гэжэ бодоноиш? Хюмһанайшье шэнээн саарһанай тооһо залгяагүйб. Дүрбэн туруун! Сэнтэй даа хатамаршни: институт. Инженерэй диплом. Тиигээжэ үүрхайгаа алтаханаар шабааб.

Джаз ямаршьеб хүгжэм үгзарна.

— Туруунай сэн. Ямар туруунай? — гэжэ би дабтанаб.

— Эх, олтирогой шиихан,— гэжэ Будаалай сигаретээ столой эрмэгтэ хадхаба.

— Туруун бэшэ; туруута мяхан. Хорготой шүлэн. Ойлгоо гүш, хоёр турууta!

Илья НАМСАРАЕВ.

Түрэл нютагаймнай түүхэһээ

БИШЫХАНШЬЕ hАА, ҮНЭТЭЙ

Дайнай ба ажалай ветеран, отставкада гараһан майор Митыл Дугарович Дугаров редакцидамнай байд гээд лэ орохо ерэдэг гэшэ. Үндэр наһатай болоожо, тулгуур тулаадаг болобошье, үшөө хүнгэн сэрюун зандаа хэтынгоо гудамжалдаг хахы-hалаг гэшээхэ хэлэдэг. Номой дэлгүүртэ уулзаашье hэ, гайхалтүй гэшэ. Энэ хүмнай түрэл нютагайнгаа түүхээр, монгол ерадуудай, юрэнхыдоо, эгүн эгүй ерадуудай түүхээр ехэтэ hонирходог юм.

Эгээ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ Митыл Дугарович Забайкалиин фронтдо алба хэжэ, газетын ажалтайшье холбоотой байhан байха. Тиимэhээ мүнөөшье редакциин ажалаар эмилхадань аятай байдаг ёhотой.

Отставкада гараhан хойноо М. Д. Дугаров республикын гүрэнэй архивта удаан хүдэлжэ, урданай дансануудые нэгэрүү гаталжа, монгол, hонирхолтой зүйлнүүдэнь шүүмжэлэн соголжо, статьянуудые олон дайнай газетэнүүдтэ хэблэгдэг. Түүхын баримтануудые сэгнэдэг гэбэл, одоол энэ хүнhөө ухахаг.

hэя нэгэ ороходо эрэшэн гэхэдэ, тулгуурга булан руумнай ябуул тулхижэрхёод, үбэр хармаанаа hуулин:

— Энэ залуу нүхэр, энэ углоогүүр радиогоор ехэ hонин юумэ дуулажархибаб... — гэбэ.

— Үгы, юун бэлэй тэрэмнай? — гэдэ, ветеранай урдаhаа гэтэшэбэб. Тэрэнэй хармаанhаа абаhан дэбтэр соохоо шаргалшаhан нэгэ саарhа гаргаад, hарбайба.

— Энээнэй ушарынь юуб гэжэ. Советскэ Союзай Герой Дарма Жанаевай дайшалхы нүхэд ниишэдэмнай мориноо юм байна. Радиогоор хэлэхэ. Дугалаhаар лэ энэ справкаа абаад ерэхэ гэшэ юу. hонирхолтойшье байжа магад бэшэ гү? Алдар суута хүнэй намтарта хабаатай бишыханшье зүйл үнэтэй байдаг. Уншагтыш.

Харабал, Дармын юрын лэ дэбтэрhээ ходолhон хуудаhан. Хүндэлэлөөшэ сэнхир зурлаахайнуудаар шугамдагдаhан. Бэхэнь хүхэбэр сэгээн. Абтаhан сагhаа хойшо үнгэрhэн табин жэлэй соо ааhанайнгаа үнгые алдажашье болоо.

«Нүхэр М. Дугаровта 1931 оной январиин 1-hээ майн 1 болотор колхозно hургуулида түрэлхи хэлэнэй багшаар ажаллаhан тухайнь энэ тодорхойлолто (справка) үгтөө».

Дээрэнь табиhан тэбхэр, доронь табиhан түхэрсэн тамганууд дээрэнь ород үзэгүүдэй хажуугаар хүүшэн монгол бэшэг харагдана. Тэрэмнай 1931 он гүб даа, Бурхэлзын нэгэн хүр лата үзэгтэ hаял ороод захалhан үе. «Бурят-Монголой худоо ажахын коллективнүүдэй республиканска союз» гэжэ тэмдэглэгээтэй.

— Тэрэ үедэ Бурколхозсоюзай правлениин түрүүлэгшэ хэн байhан гэшэб гэжэ hананагүйб. Харин тэрэнэй доро гарыень табиhан хүниие мэдэхэгүйгээ, Митыл Дугарович үнэмшэлгэ руугаа заабаа.

Элээршье, томоорhоо «ДЖ» гэhэн хоёр үзэг табиhан аад, хойноо үшөө годиругтай. Урдань «hургуулиие даагша» гэжэ бэшээтэй.

— Энэмнай Дарма Жанаева гээшэл даа, — гэжэ үбгэжөөл тайлбарилба... — Тухайлхадамни, Эрхүүгэй рабфак дүүргэhэнэй hүүлээр hүбэлгэн бэрхэ залуу хүбүүс — 25-тайхан лэ ябаа — hургуулиие даагшаар табиhан байгаа. Энэмнай худоо ажахые хамтын гуримда түлэг оруулжа байhан үе ха юм. Дунда шатын хүдэлмэрилэгшэд, бригадир гэхэ мэтэ, тон шухала хэрэгтэй болоод байгаа. Тиимэhээл энэ hургуулиие нээhэн байгаа хаш.

— Тиигэбэл, тамнай Дарма Жанаевтай оло дахин уулзаhан, хөөрэлдэhэн хүн болоно гэшэш аабзат. Ямархан хүн hэм?

— Хүтэлбэри дорохь хүдэлөө хадаа хоряхан, уулзаhан лэ аабзаб даа. Тиимэшье үндэр томо бэшэ, шурбэhэлиг сула бэетэй, түргэн гэшхээтэй хүн hэн. Харюусалгатай ажал дээрэ ябаа гэшэ. Тэрэ залуу нэhандаа. Багшанар дуталдаха, программанууд тодорхойхо, hургашадаар бүридхүүлхэ гэхэ мэтэ hэнэ эхилээд, нилээд лэ оролдолго, шадабари hургуулиин даагшада хэрэгтэй байгаа... Тэдэ үлүүсэ тухашардагүй, бүхы юумэн саг соонь дүүргээд лэ байдаг hэн хаш. Хүнтэй ушархадаа, нюдэ руунь эхэ харажаа, ая сооконоор дуугарха. Юрэдөө, зонхор харилсаа оно бэлигтэй байhан гэшэ. Тусгаар зоригтойнь бү мартая. Тиимэл хадаа хожомынь Москвагай дэлдэ hургуулиие дүүргээд, эрхим дүрэнээр, Улаан-Удын авиазаводто хүтэлбэринхэ тушаалнуудые даажа ябаа юм. Харин дайнда хүхэн шанарынь бүри эхээр үзэгдэжэ, геройн нэрээр гүйдэр хүртөө бэшү.

— Та яагаад энэ hургуулида орооhотай?

— 1928 онhоо 1931 он болотор Бурпедтехникумда hураа хүм. Энэмнай үндэhэн интеллигенци хүмүүжүүлхэ талаар ехэхэн үүрэг дүүргэhэн hургуули юм даа. Багшанарынь гадна уран зохёолшод, партина, совет хүдэлмэрилэгшэд олоор гараhан байна. Үдэртоо hураад лэ, үдэшэндөо Бурколхозсоюзай hургуулида багшалхабди. Хэд бэ гэхэдэ, Доржи Цыремпилон математика заажа. Хожомынь республикымнай элитэ ажал ябуулагшадай нэгэн болоhон юм. Пеэт, литература шэнжэлэгшэ болоhон Иннокентий Ким ород хэлэ заадаг байгаа.

Саашань Митыл Дугаровичай миниин мэдээгэй байhан үшөөшье олон юумэнүүдые хөөрэбэб. Худоо ажахын hургуули мүноо Смолинной, Свердловой үйлсэнүүдэй бэлшээр дэлэ, байгаа. hүүлдэнь Баруун hургуули урда углуудань хоёр давхар хүүшэ гэр соо hургуулиин байhан hэн. Баруун тээнь эзэргэлээд — эдир техникүүдэй республиканска станци, Смолинной үйлсын зүүн талада — технологическа институтай барилгын факультедэй байhан гүб даа. Бидэниие hонирхуулжа гэрэй доодохи дабхарынь улаан хирписээр табигдаhан, мүнөө тэндэ барилгаhан. Мүноо тэрэ байрын гэр болонхой. Хорёо соонь түлеэн, модон сомоотой. Угааргадhан хубсаhан үлгөөтэй харагдана.

Юрын лэ хүүшанай гэр. Тойроод, Сэлэнгэ, Үдын уулзуур шадархи хотымнай хубида, нимэрэхүү гэрнүүд hүүлдэнь бэшэ. Байhан бүхэнэйнь намтар тэшэ. Энэ хахын нэгэн элитэ хүнэй намтартай холбоотой. «1930-аад онуудта энэ байшан соо байhан hургуули мүнөө Тойторо, хүдөө ажахын hургуулиие даагша Советскэ Союзай Герой Дарма Жанаев хүдэлөө юм» гэhэн бэшэгтэй самбар үлгоо hаа, үйлсөөр ябагша зондо, эдиршүүлдэ ехэл hургаал болохо байгаа.

Хөөрөөгөө түгэсхэжэ, Митыл Дугарович:

— Дарма Жанаевые тиимэшье дүтэ мэдэхэ бэшэ hэм, — гэжэ хэлэбэ. — Бидэнэр, студентнэрэй байдал мэдээжэ даа. hургуулида багшалжа, заахашье мүнгэ олоходоо, баярлагша hаабзабди. Мүнгэез Дарма Жанаевич хубаадаг hэн. Рабфагай студент урдань ябаhан хадаа манда шадалаараа туhалхые оролдодог байгаа гэжэ hанагшаб. Намтарайнгаа эхиндэ, Геройн хүтэлбэри доро ойро зуураханшье хүдэлhэндөо баяртай ябагшаб.

Н. БАДМАРИНЧИКОВ.

В. Г. Белинскиин түрэhөөр 175 жэлэй ойд

ЧЕМБАРТА, ОЮУН БЭЛИГЭЙНГЭЭ ЭХИНД

ЛЕРМОНТОВО тосхоноо баруулжаа 17 модоной зайдада оршодог Белинскиин районой түбтэ бууббадин. Энэ хадаа 1948 он болотор урданайхаараа Чембар гэжэ нэрлэгддэг байhан. Белинский хото болонгоhон юм.

Аяншалагшад эндэхи, Барышевай үйлсэhөө ургэн гэшхүүрээр бахана-колоннонуудтай павильон соогуур гаража, уран зохёолой агууехэ шэнжэлэгшэ В. Г. Белинскиин музей-буусада оролдог байна. Мамар орон соо шүүмжэлэгшэдэй зорюулагдаhан ори ганса музей, анха түрүүн 1938 онда, эндэ оршодог Белинскиин булын гэртэ эмхидхэгдэhэн түүхэтэй. Тэрэ гэhэнhээ хойшо музейн мэдэлдэ бусадшье барилганууд үгтөө, газар дайдаашье нилээд үргэдхэгдөө юм байна. Белинскиин үйлсөөр тэдэнэй анхан ажаhууhан набтархан гэртэй зэргэлээд, Чембарай баян хүпеэс Антюшин гэгшын хүүшан байшанда hэргээн заhалгын ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байба. Хэдэн сагай үнгэрхэдэ, энэшье гэр музей-буусын комплексдо үгтэхэ юм ха. Мүнөө дээрээ Белинскитэнэй ажаhууhан гэр Чембарай уездэн училищиин байшан хоёр оршон тойронойнгоо газартайгаар музей-бууса болонхой.

...1816 оной орой намар Пензэнскэ губерниин Чембар гэжэ хотодо уездын шэнэ аргашан Григорий Никифорович Белинский Мария Ивановна hамгантаяа, Виссарион, Константин, Александр хүбүүдтэеэ нүүжэ ерэhэн байгаа. Григорий Никифорович энэ багай Нижнеломовско уездын Белынь гэжэ hууринда түрэhэн тула, нютагайнгаа нэрээр «Белинский» гэжэ обоггой болоhон юм. Гэбэшье тэрэнэй хүбүүн Виссарион хожомоо обогойнгоо нэгэн үзэг hэлгээ hэн.

Г. Н. Белинский ехэ hургуулитай врач байгаа. 1809 ондо Петербургын медико-хирургическа академиие медицинын кандидадай нэрэ зэргэтэйгээр дүүргэhэн, Балтиин далайн сэрэгтэ алба хэhэн, 1812 оной дайнда хабаадалсаhан, 1816 ондо албанhаа табигдаhан байна. Тэрэ үедэ Пензенскэ губернидэ Григорий Никифоровичэй эсэгэ, эгэшэ, дүүнэрэнь түрэл болоорээ ажаhуугаа.

Чембарта ерэhээр Белинскитэн Базаарай талмайн дэргэдэхи томохон гэр худалдажа абаhан байна. «Штаб-лекарь Григорий Белинскиин энэ гэрые бүхы барилгатайгаарнь, газаадахи газартайгаарнь 500 түхэригөөр абаба» гэжэ «Гэрнүүдые бүридхэхэ 1818 оной ведомость» соо аржытар бэшээтэй. Найман таhалгаhаа бүридэhэн энэ гэр соо Виссарион Белинский 1825 ондо Пензэ хотын гимназида ороторoo ажаhуугаа. Гимназиингаа hүүлээр 1828 оной декабрьhаа 1829 оной августын дүүрэтэр тэрэ энэл гэртээ байжа, Москвагай университедтэ орохоор бэлэдхэл хэhэн түүхэтэй. Харин 1830 оной зун В. Г. Белинский эндэ hүүлшынхээ ерэhэн байна.

Чембарта агууехэ шүүмжэлэгшэ анхан уншажа, бэшэжэ hураа, ородой болон дэлхэйн литературатай танилсаа, мүн эндэхи баяд, ноёдой, юрын зоной ажабайдалые хёрхоор адаглаhан, ухаан бодолдоо мартагдашагүйгөөр хадууhан байна ха юм.

В. Г. Белинскиин үхибүүн болон эдир наhанай үнгэрhэн энэ гэр олохон хүшэр үенүүдые дабажа гараhан түүхэтэй. Түрэлхидэйнгөо наhа бараhан хойно (эхэнь 1834 ондо, эсэгэнь удаадахи жэлдэнь нүгшэбэ) энэ гэртээ үхибүүдынь — Константин, Александр хоёр үлэhэн байгаа. Гэбэшье тэдэнэр 1837 оной хабар тэрэнээ худалдаа hэн ха. Тиигэжэ гэр Советтээ засагай тогтотор трактир байhан гэхэ. Чембарай түрүү үзэл бодолтой алба хаагшадай тэрэ гэрые худалдажа абаад, нютагайнгаа агууехэ хүнэй нэрэ хүндэ шүншэ байhан болохохо гэрэй hэдэлгэхүүлхэ бэеүүлэдэггүй байгаа. Ушарынь хадаа урдань энэ гэрэй доро байhан хүпеэс Антюшин хүн зоной хүлгоотой, ябадалтай Базаарай талмайда ойрохон оршоhон энэ гэрэй hөөргэнь гарта оруулхада, олзо орошыень харадаа абажа, хэмгүй ехэ сэн 10.000 түхэриг эридэг байгаа гэхэ.

Энэ музей-бууса Н. К. Крупскаягай туhаламжаар, нютагай эдэбхи үүсхэлтэй эрхэтэн А. И. Храмовай оролдолгоор 1938 оной июнь hарада нээгдэhэн байна.

Уездынь аргашан Г. Н. Белинский үбшэнтэдые гэртээ кабинет соогоо үзэдэг hэн. Юуб гэхэдэ, энэ хотодонь тэрэ үедэ нэгэшье больница байгаагүй ха юм. Гэбэшье базаарай үдэр хаа хаанаhаа суглараhан хүн зоной олонхинь бэеэ үзүүлхэеэ талмайн захада оршоhон Белинскитэнэй гэр тээшэ субадаг hэн ха. Григорий Никифорович тэдэндэ урин налархайгаар хандадаг, баян дүршэлөөрөө туhалдаг, үлбэр тулюур, үгытэй зондо миинтээр эм үгэдэг, мүнгөөршье туhалдаг байгаа. Хүн зониие аргалха, эмшэлхэ гол зорилгонуудайнгаа хажуугаар Г. Н. Белинский байгаалиин уларил, ургасын гарасые нариинаар адагладаг, мүн жэлэй дүрбэн саг тухай тэмдэглэлнүүдые хэжэ байдаг hэн ха.

Белинскитэнэй огородтой бууса ехэ сад-парктай эндэхи уездна училищатай хаяа хадхажа оршодог байгаа. Мүнөө энэ музей-буусын тэг дундахи сэсэрлиг соо залуухан Виссарион Белинскидэ табигдаhан хүшөө оршоно. Тэрэ нээлгэтэй ном бараад, гунигтай бодолдо абтаhан янзатай зогсоно. Тухайлхада ажабайдалай олон орёо асуудалнууд тэрэнэй зүрхэ сэдьхэлые хүдэлгөө янзатай. Энэ хүшөөhөө улаан хирпиисээр дэбдигдэhэн аллейгээр саашалнабди. Хоёр хажуугаарнай акаци, сирениин hөөгүүдэй зурууд тарималнууд нэбшынэ. Уданшьегүй аллей-харгымнай нэгэ дабхар үндэр, ехэ байшангай үүдэндэ тулажа ерэнэ. Үүдэнэйнь баруун талада хоноогдоhон гаршаг дээрэ: «Эндэ, Чембарска уездын училищида, 1822—1825 онуудта ородой агуухэ шүүмжэлэгшэ Виссарион Григорьевич Белинский hураhан юм», — гэжэ аржытар бэшээтэй. Энэ байшан соо агуухэ шүүмжэлэгшын Чембар, Пензэ хотонуудта ажаhууhан, hуралсаhан үень харуулагдана.

Уездын училищиин хуушанай энэ байшан XIX зуун жэлэй хорёод оноор баригдаhан түүхэтэй. Томо бахана-колоннонуудтай үндэр ехэ залай хоёр талаар классне комнатанууд оршоно. Тэндэнь урданай hургуулиин хэрэгсэлнүүд: партанууд, самбар, хуушанай географическа карта гэхэ мэтэнүүд харагшадай hонирхол татана. Мүн тэрэ үеын hуралсалай номууд элбэг.

«1823—1824 онуудай Чембарска уездын училищиин академическэ жэлэй байдал тухай мэдээнэй» ёhоор, тэрэ жэлдэ 46 hурагшад эндэ hуралсажа гараhан байна. Белинский эндэхи эрхим бэрхэ hурагшадай нэгэн hэн. Энээнэй гэршэ 2-дохи классай 14 hурагшадай дундаhаа эрхимлэhэн дүрбэн хүбүүдэй дунда Виссарион Белинскиин нэрэ училищиин 1823—1824 онуудай «ведомость» соо илгаруулагданхай. Училищиин директор байhан И. И. Лажечниковэй бэшэhэн «Белинскиин намтарта оруулагдаха тэмдэглэлнүүдhээ» үндэhэлэн уран зурааша Б. И. Лебедевэй «Чембарска уездын училищиин шалгалта дээрэ» гэhэн томо зураг эндэ үлгөөтэй. Үндэр духатай, хурса нюдэтэй, ташарайгүйхэн бэетэй Виссарион хүбүүн шалгалтын комиссиин урда гаранхай, багшанарай асуудалда харюу үгэжэ байна. Белинский hуралсалайнгаа программаар эрхим hайн бэлэдхэлтэй hэн тула тордиhогүй түргэн харюусадаг, «харсага» мэтэ түргэн бодолоороо гайхуулдаг, үгэ хэлэхэдээ тон лэ зоной хэлсэдэг юрын үгэнүүдээр хөөрэдэг hурагша байгаа юм, — гэжэ экскурсовод тайлбарилна.

В. Г. Белинский училищида hуража байхадаа тэрэ үеын ород зохёолшодой номуудые олоор уншадаг, мүн Карамзинай, Дмитриевэй, Сумо[...] Державинай, Станкевич[...] ловой болон бусадай [...] дые дэбтэрнүүд болго[...] буулгажа бэшэдэг [...] hэн. Эндэ уншаhан но[...] шэл шкафууд соогууо [...] Эдир наhанhаа олон [...] бүтээлнүүдые уншаh[...] зүрхэ сэдьхэлэйнгээ [...] дэрэлые агууехэ шүүмж[...] хожомоо гаргаха, бэш[...] рэгтэнь Чембартахи ха[...] гагүй нүлөөтэй байгаа [...] рэ үедэ дуратай шүлэ[...] нуудайнгаа түлхисэ нү[...] өөрөөшье олон баллад[...] бэшэhэн байна.

Чембар гэжэ уездын [...] хотодо В. Г. Белинский[...] hэн бага наhан ерээдү[...] ехэ шүүмжэлэгшын [...] долой, хараа зорилгы[...] дэлгэ гансашье уншалг[...] ралсаар бэшэ, мүн [...] юрын таряаша үгытэй [...] дал hуудалтай зоной [...] тэдэнтэй харилсаануу[...] үндэhэтэй. Оюун [...] агуухэ шэнжэлэгшэ, [...] лэгшэ А. С. Пушкинай[...] Лермонтовэй, Н. В. [...] зохёолнуудта сэсэн [...] үгэжэ арад зондоо та[...] hан, түүхэтэй.

Эрдэм hургуулияа [...] лүүлжэ Виссарион Бе[...] 1825 оной августын 1-[...] зэ хотын гимназида [...] хаар эндэhээ зорёо [...] дэ анха түрүүшынхээ [...] зүжэгүүдые хаража, [...] театрай удха шанар, гү[...] гын арга боломжонуу[...] 180 гаран шүүмжэлхы, [...] хы статьянуудые бэшэ[...] даг.

Б. ЖАНЧ[...]

Белинский — Улаан-Ү[...]

ТҮГЭС БЭЛЭДХЭЛТЭЙ

Республикын худоогэй зунай спортын наадануудые үнгэргэхэ эмхидхэлэй комитедэй ээлжээтэ зүблоон уржадар болобо. Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ үнгэргэгдэhэн зүблөөн дээрэ районуудай суглуулагдамал командануудай хэр зэргэ бүридхэгдэhэн тухай мэдээсэл республикын Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультура болон спортын комитедэй түрүүлэгшэ Г. Н. Манжуев эндэ сугларагшадта элидхэбэ.

Мүн Зэдын районой түб—Петропавловка тосхондо июниин 13-hаа эхилхэ түгэсхэлэй наадаhда хабаадагшадые эдеэ хоолоор, медицинскэ талаар хангаха хэмжээ ябуулгануудай хэр зэргэ эмхидхэгдэhэн, бэлдэгдэhэн тухай болон бусад асуудалнууд зүблоондэ хабаадагшад хаража үзэбэ.

Эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо С. В. Ангапов тус зүблоо хүтэлбэрилоо. Мүн зүблөөндэ КПСС-эй обкомой пропаганда болон агитациин таhагые даагша В. М. Горлов, профсоюзуудай соведэй секретарь Л. Л. Болдонов болон бусад хабаадалсаа.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

Республикын худөөгэй спортын зунай I наадануд-86

ЭХИЛХЫН УРДА ТЭЭХЭНЭ

Республикын худөөгэй спортын зунай нэгэдэхи наадануud нүгөөдэр Зэдын районой түб — Петропавловка тосхондо нээгдэхэнь.

Спортын эмхинүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, судьянар, мүн спортдо дуратайшуул энэ ехэ нааданай нээгдэхые тэсэжэ ядан хүлеэжэ байна. Өөhэдөөшье бодоод үзыт. Энэмнай спортын юрэ бусын наадан, спортын ёhотойл hайндэр болохо бшуу. Ушарынь гэхэдэ, 800 гаран спортсменүүд, уран hайханай бүлгэмэй артистнууд хабаадаха юм.

Эды олон хүниие байлгаха, эдеэлүүлхэ, мрысөөе эмхитэй hайнаар үнгэргэхэ, эндэ сугларагшадые соёлой талаарнь хангаха гээшэ юрын хэрэг бэшэ. Эдэ ехэ хэмжээ ябуулга түрүүлэн эмхидхэхэ нэрэ хүндэ Зэдын районой түлөөлэгшэдтэ олгогдоhониинь дэмы бэшэ гэжэ hананаб. Юуб гэбэл, тус районой түб болон ажахынууд спортивна яhала hайн баазатай, түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдтэй байhаараа бусадhаа шалгарна. Гадна эндэ физкультура болон спортые хүгжөөхэ талаар ехэ амжалта түйланхай.

КПСС-эй обкомой бюрогой заседани дээрэ худөөгэй спортын наадануудые жэл бүри үнгэргэхэ шиидхэбэри абтаа hэн. Энэ табан жэлдэ иимэ наадануудые хаана, хэзээ үнгэргэхэ график баталагданхай. Ээлжээтэ наадануд ерэхэ жэлдэ Загарайн райондо үнгэргэгдэхөөр түсэблэгдэнхэй.

Партиин райкомуудай секретарьнар районуудайнгаа командануудые толгойлжо, худөөгэй спортын наадануудта хабаадаха байна. Наадануудые эмхидхэлгын ажал ябуулгатай тэдэнэр танилсажа, эдэ бүгэдые халан абаха зорилго урдаа табиха ёhотой бшуу.

Зэдын районой спортсменүүд hүүлэй жэлнүүдтэ социалис мүрысөөндэ нэгэнтэ бэшэ шалгаржа, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, профсоюзуудай соведэй дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдаhан юм. Зэдын районой ажалшад энэ ехэ хэмжээ ябуулгада бэлдэхэдээ, hуурин тосхонуудаа болбосон түхэлтэй болгоhон, спортын эгээлэй юрын түхеэрэлгэнүүдые бариhан, түбэй стадионоо заhабарилhан байгаа.

Наадануудай программада оруулагдаhан спортын зүйлнүүдээр мүрысөөнүүд гансал районой түбтэ бэшэ, харин «Мир», Ленинэй болон Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозуудай, Борьёогой совхозой түб hууринуудта үнгэргэгдэхэ юм.

КПСС-эй Зэдын райкомой секретарь П. М. Бальчугов иигэжэ хөөрэнэ:

— Айлшадаа хүндэмүүшэ хэлүүнаар угтажа абахын түлэ эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри хээбди. «Черемушки» гэжэ пионерэй лагерьта, дунда hургуулинуудай болон техническэ мэргэжэлэй училищинуудай хамтын байрануудта тэдэнэр байрлагдаха. Наадануудта хабаадагшадта зорюулагдажа, hонирхолтой соёлой программа бэлдэгдээ.

Гол түлэб Зэдын, Кабанскын, Загарайн болон бусад томо ехэ районуудай суглуулагдамал командануудай дунда шанга тэмсэл болохоор хүлеэгдэнэ. Ушарынь гэхэдэ, эдэ районуудта физкультура ба спорт үргэнөөр хүгжөөгдэнхэй. Аяар холын Ахын районой үсөөхэн хүнhөө бүридэhэн командын эдэнэртэй ана-мана тулалдажа шадахагүй байhаниинь ойлгосотой юм ааб даа. Энэшье ушарые мүн лэ хараадаа абахые оролдоhон байнабди.

Наадануудай түгэсхэлэй мүрысөөнүүдтэ эгээл үндэр үрэ дүнгүүдые түйлаhанай түлөө профсоюзуудай совет, респорткомитет, агропромышленна комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзуудай обком, «Урожай» бүлгэмэй областной совет тусхай шангуудые тогтоогоо.

Дээрэ дурсагдаhан районуудай командануудhаа гадна, Прибайкалиин, Хойто-Байгалай, Баунтын, Хэжэнгын, Хурамхаанай районуудай түлөөлэгшэд дээгүүр hуури эзэлхые оролдохо аабза, гэжэ hанагдана.

Түгэсхэлэй наадануудта хабаадаха эрхэ олоhон бүхы спортсменүүд хамаг хүсэ шадалаа, мэргэжэл шадабаряа, эршэ зоригоо элсүүлжэ, үндэр үрэ дүнгүүдые түйлаха байха гэжэ үшөө дахин тэмдэглэхые хүсэнэб.

Худөөгэй спортын нэгэдэхи наадануд эмхитэй hайнаар үнгэргэгдэжэ, спортсменүүдэй мэргэжэл шадабариинь улам дээшэлүүлэн, Буряадай АССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдаха байха гэжэ хүлеэнэбди.

В. ГАРМАЕВ.
«Урожай» бүлгэмэй областной соведэй түрүүлэгшэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи ба хоёрдохи хуудаhануудта. «М. С. Горбачёвой Венгридэ ерээд байhан тухай» — ТАСС-ай материал. «ВСРП-гэй ЦК-да болоhон уулзалга» — ТАСС-ай материал. «Веногуудые табиба» — ТАСС-ай материал. «Партиина ажабайдал». «Шалгалтын хаhа саг» — С. Убеевэй статья. «Түрэл орон доторнай» — ТАСС-ай материал. «Ехээр, шанартайгаар үйлэдбэрилхэ зорилготойгоор» — Э. Коноваловай корреспонденци. «Саг сооhь хэхэдэ, амжалта түйлагдадаг» — С. Убеевэй статья.

Гурбадахи хуудаhанда. Түнхэнэй районой Мүнхэ-Сарьдагай нэрэмжэтэ уран зохеолой нэгэдэлэй 50 жэлэй ойдо. «Оюун бэлигэй сэбэр тунгалаг булаг» — Ч. Гомбонэй статья. Ардан Ангархаевай «Мундарга», Шагдар Байминовай» Онгосо дээрэ», «Хадын аадар», Борис Сыреновэй «Миниин одон», «Мүнхэ Сарьдаг» гэhэн зохеолнууд.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «Терешковагай нэрэмжэтэ үйлсын hайндэр» — Т. Нагаевагай статья.

ИЛААЛТА

СССР-эй суглуулагдамал команда өөрынгөө бүлэг соо hүүлшынгээ уулзалга Канадын командатай үнгэргэбэ. Тэрэнэй дүн манай командын саашанхи дабшалтада ехэ удха шанартай бэшэшье hаань, совет футболистнууд эмхитэй, эршэтэйгээр наадаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энэ нааданда гол түлэб урдахи уулзалгануудта талмай дээрэ гараагүй спортсменүүд хабаадаа гэжэ hонирхон ажагламаар. Тэрэншье ойлгосотой, юуб гэхэдэ, саашадаа бүри харюусалгатай наадануудта хабаадаха гол футболистнуудтаа манай тренернүүд амаралта үгэбэ гээшэ ааб даа. Тиибэ ябабашье hаа, совет футболистнууд 2:0 гэhэн тоотойгоор илажа, өөhэдынгөө бүлэг соо түрүүшын hуури найдамтайгаар эзэлбэ гээшэ.

Олег Блохин, Александр Заваров гэгшэд бүмбэгэнүүдые сохижо оруулаа. [ТАСС].

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—«Время». 9.45—«Аяншалагшадай клуб». 10.45—**Футболоор дэлхэйн чемпионат.** Болгариин болон Аргентинын суглуулагдамал командануд. 11.30—«Мираж». 1-дэхи сери. 12.40—Шэнэ hонин (12.45 хүрэтэр). 15.30—Шэнэ hонин. 15.45—Баримтата фильмүүд 16.30—«Бронзовая птица» — 3 серитэй уран hайханай фильм. 1-дэхи сери. 17.35 — Баримтата фильмүүд. 18.05—Арадай аялга дуунууд.

Улаан-Үдэ. 18.25—«Зүүн Сибирь»—киножурнал. 18.30 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 18.55— **Футболоор дэлхэйн чемпионат.** Болгариин ба Аргентинын суглуулагдамал командануд. 20.55—«Танилсагты: залуу кинематографистнууд». «Поговорим на моем языке», «Полоса везения» — уран hайханай богони фильмүүд. 22.00—«Время». 22.35—Баримтата фильм. 23.05—Уран hайханай гимнастикаар СССР-эй чемпионат. 23.50 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 00.15 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.20—Баримтата фильм. 9.30—«Факты минувшего дня»—уран hайханай фильм. 1-дэхи сери. 10.35—Мультфильм. 11.05—И. Стравинский. 11.25—Түрэлхидтэ — тележурнал. 11.55—Немец хэлэн. 12.30—В. Г. Белинский. «Ажаябадалайнь хуудаhанууд» 13.20 — «Три веселые смены» — үхибүүдтэ фильм. 2-дохи сери. 14. 25—Баримтата фильм. 15.00—«Хүгжэм яажа мүндэлнэб». Д. Б. Кабалевскиин хөөрөөн. 16, 15—Шэнэ hонин. 18.20—«Эб найрамдал ба залуушуул».

Улаан-Үдэ. 18.55—Буряадай худөө ажахын институтай зохёохы коллективүүд тухай. 19.25—Соносхолнууд. 19.45—«Шэнэ ёhо заншалнуудые нэбтэрүүлхэ» — киноочерк. 20.05—«Арадай хиналтын экран». 20.35 — «Партизануудай командир Егоров» — киноочерк.

Москва. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15 — «Уран зурагай искусство». 22.00—«Время». 22.35—«Мираж» — 3 серитэй уран hайханай фильм. 2-дохи сери.

ХИЛЫН СААНАhАА

ТАСС • АПН

ДЭЛХЭЙН ГАЗЕТЭНҮҮД ЮУН ТУХАЙ БЭШЭ[...]

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой хани ёhоной албанай хэрэгээр Венгриин Арадай Республикада ошоод байhан тухай дэлхэйн газетэнүүд үргэнөөр бэшэнэ.

ВСРП-гэй Генеральна секретарь Я. Кадартай М. С. Горбачевой уулзаhан тухай Венгриин «Непсабадшаг» газетэ мэдээсэхэдээ, социализмын арга боломжонуудые, булюу талые гүйсэд дүүрэнээр ашаглалгын замаар оронуудайнгаа социально-экономическа хүгжэлтые, эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха, арад зоной hуудал байдалые hайжаруулха, социалис демократиие наринжуулан hайжаруулха гээшэ КПСС-эй болон ВСРП-гэй хамтын уг зорилго болоно гэжэ тэмдэглэнэ. Хоёр парти социалис хани харилсаата оронуудай нэгэдэлые, жагсаалые бэхижүүлхэ, аха дүү оронуудай аша туhада үгээе ойлголсохо, тэдэнэй политическэ ба экономическа харилсаае шэнэдхэн хубилгаха хүсэлэнтэй байhанаа мэдүүлнэ гэжэ Венгриин «Мадьяр хирлап» газетэ бэшэнэ.

Эб найрамдалые сахихаhаа, буу зэбсэгүүдые, нэн түрүүн ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлахаhаа, тэрэниие ондоо тээгүүр дэлгэрүүлэн тараалгые зайсуулхаhаа хойшолуулашагүй шухала зорилго мүнөө байхагүй гэжэ совет болон венгер хүтэлбэрилэгшэд мэдүүлээ гэжэ Чехословакиин «Руде право» тэмдэглэнэ.

Европо түбидэ эб найрамдалые бэхижүүлхэ, амгалан ёhоной харилсаа холбооe хүгжөөхэ гээшэ тон шухала удха шанартай гэжэ КПСС-эй болон ВСРП-гэй хүтэлбэрилэгшэд онсолон зааба гэжэ ГДР-эй «Нойес Дойчланд» газетэ мэдээсэнэ. Амаралтын үдэр ГДР-тэ болоhон Арадай палатын hунгалта тухай мэдээсэхэдээ, энэнь эб найрамдалай ба социализмын политикые нэгэн hаналтайгаар дэмжэжэ, СЕПГ-гэй XI съездын шиидхэбэринүүдые республикын ажалшадай hайшаажа байhыень батаар элирхэйлэн харуулба гэжэ газетэ бэшэнэ. Арадай засагай түбэй болон нютагай зургаануудые hунгаха талаар амаралтын үдэр орон дотор болоhон бүгэдэ ниитын hунгалта тухай Болгариин газетэнүүд хөөрэнэ. Ажалшадай политическэ ехэ дэбжэлтын оршон байдалда hунгалта үнгэрөө гэжэ «Работническо дело» тэмдэглэнэ.

ОСВ-2 тухай договоры сахихые Рейганэй захиргаанай арсаhыень «Нью-Йорк таймс» газетэ шэнжэлэн тайлбарилхадаа, Вашингтоной энэ алхам гүнзэгы ухаан бодолдо зүрюу харша хэрэг болобо гэжэ сэгнэнэ. СССР-эй зүгhөө договоры зарим тэды «хазагайруулhан» байгаа гэжэ хэлээшэдэ американ олохон экспертнүүд этигэнэгүй.

ОСВ-2 тухай договоры сахихаяа США-гай президентын арсаhан шиидхэбэриие Баруун Европын хүн зон сэдьхэлээ хүдэлэнгээр, hанаагаа зобонгёор үгтаба гэжэ Англиин «Гардиан» газетэ заана.

Анголын Намиб портдо расис ЮАР-ай үүдхэhэн hүйдхэлтэ ябуулгые дэлхэйн газетэнүүд буруушаана. Уласхоорондын терроризмын ябуулганууд хүнэй ами наhанда зүрюу харшаар шэглүүлэгдэнхэй байна. Уласхоорондын олониитэ э[...] эрид буруушаана гэ[...] диин «Таймс оф И[...] зетэ бэшэнэ. Эб на[...] болон уласхоорондын[...] гүй байдалда уршаг то[...] тажа байhан ЮАР-эй[...] муухай хэрэгүүдые [...] Союз эрид буруушаа[...] раа, тэдэниие дары бо[...] эрилтэ табина.

ЧЕРНОБЫЛИ[...] БААТАРНУУ[...] —ШАГНА[...]

ОТТАВА. «Черно[...] баатарнуудта» — гэhэ[...] нүүд оршон тойронхи[...] лине сахин хамгаалга[...] тэ ехэ габьятай байh[...] түлөө барюулагдажа[...] жүүлэгдэхэ хабтагарж[...] мэр дээрэ hиилаг[...] СССР-hээ Канадада [...] посольствын түлөөл[...] тэрэ эндэ барюулагда[...] гооп үнгэтэй табан [...] тэй бамба сэсэгэй д[...] юм. Тэрээн дээрэ алта[...] нэй дүрсэнүүд зураг[...]

Чернобыльскын [...] электростанцида [...] аюул усалые усадха[...] суулхын, тэрэнэй хо[...] гуудые hүнөөхын т[...] налтаhаа гараhан ато[...] шэ хүсые хизаарлах[...] рэгтэ ами бэеэ хайр[...] шэнэ зоригтойгоор т[...] совет хүнүүдэй баат[...] гые нимэ шагналаар[...] лэхые Мэдээсэлэй у[...] рондын хэрэгсэлнүүд[...] ститут шиидэбэ.

ЯДЕРНА БУУ ЗЭБСЭГҮҮДТЭ ЭСЭРГҮҮ ХҮДЭЛӨӨН

ТОКИО. Засагай нютагай зургаанууд ядерна буу зэбсэггүй 988 зоно Японой дэбисхэр дээрэ соносхобо. Долоон префектура, тэрэ тоодо түрүүшын атомна бомбодолгоhоо хохидоhон гол хото болохо Хиросима, американ сэрэгэй баазануудай олоор байгуулагдаhан Канагавын префектура Японой ядерна буу зэбсэггүй зононууд болоно. Ядерна буу зэбсэггүй, амгалан тайбан байдалай зоные соносхохо тухай деклараци оронойн бүхы газар дайдын 40 гаран процентдэнь бэелүүлэгдэжэ байна. Японой хүн зоной 52 процентнь эндэ ажаhуудаг юм.

СЭРЭГЭЙ ХАРИЛСАА БЭХИЖҮҮЛНЭ

ЛОНДОН. «Файнэншл таймс» газетын Тель-Авивтахи корреспондентын мэдээсэhэнэй ёhоор, Израиль болон Холбоото Штадууд Израилиин далайн-сэрэгэй флодые шэнэ буу зэбсэгүүдээр хангаха ехэ программа тухай хөөрэлдөөнүүдэйнгээ түгэсхэлэй шатада оробо. Удаадахи арбан жэлдэ бэелүүлэгдэхээр хараалагдаhан энэ программа 1 миллиард доллароор сэгнэгдэнэ.

Израилиин Хайфын сэрэгэй портын верфьнүүдые шэнэдхэн hэльбэлгэдэ США болон Израиль 300 миллион доллар гаргашалхые хараална. Саг үргэлжэ Дундада далай дээрэ байрладаг США-гай зургаадахи флодой кораблинуудые хангахын тула Вашингтон тус порт хэрэглэхые хараална. Тэрээнhээ гадна, Хайфын портые шэнэдхэн түхеэрэлгэ Израилиин далайн-сэрэгэй хүсэнүүдтэ дайшалхы ябуулгануудые улам үргэдхэхэ арга олгохо байна гэжэ газетэ тэмдэглэнэ.

УРАГШАГҮЙДЭЛГЫ[...] МҮРДЭН ШЭНЖЭЛ[...]

ПАРИЖ. Францууз[...] анадахи Куру гэжэ [...] ром дээрэhээ «Ариан[...] ракетэ табилгын ура[...] дэhэн ушар шалтагаа[...] мүрдэн шэнжэлхэ ком[...] Европын замбуулинай[...] ство болон Баруун Е[...] оронуудай «Арианспей[...] гэдэл томилбо.

Интелсат гэжэ у[...] рондын эмхиин хэлх[...] боонoй хэмэл одые гео[...] нарна замда гаргаха[...] энэ ракетын hүүлшы[...] дахяа табигдаhанай h[...] тэрэнэй гурбадахи [...] хүдэлгэгдэбэгүй. Ракет[...] зарай нюруухаа 200 [...] метр үндэр дээрэ гара[...] хадань, хэмэл одонтоо[...] та тэрэниие тэhэлхэ[...] шиидхэбэри абаhан [...] Ниидхүүлэн табигдаh[...] «Арианай» дүрбэниинь[...] шагүйдэбэ.

Комисси өөрынгөө [...] лолнуудые байгша он[...] ниин 30 болотор үгэхэ[...]

Редактор Р. Б. ГАРМАЕВ

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-2., 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 35. Н-02434. Заказ № 135. Индекс 04609